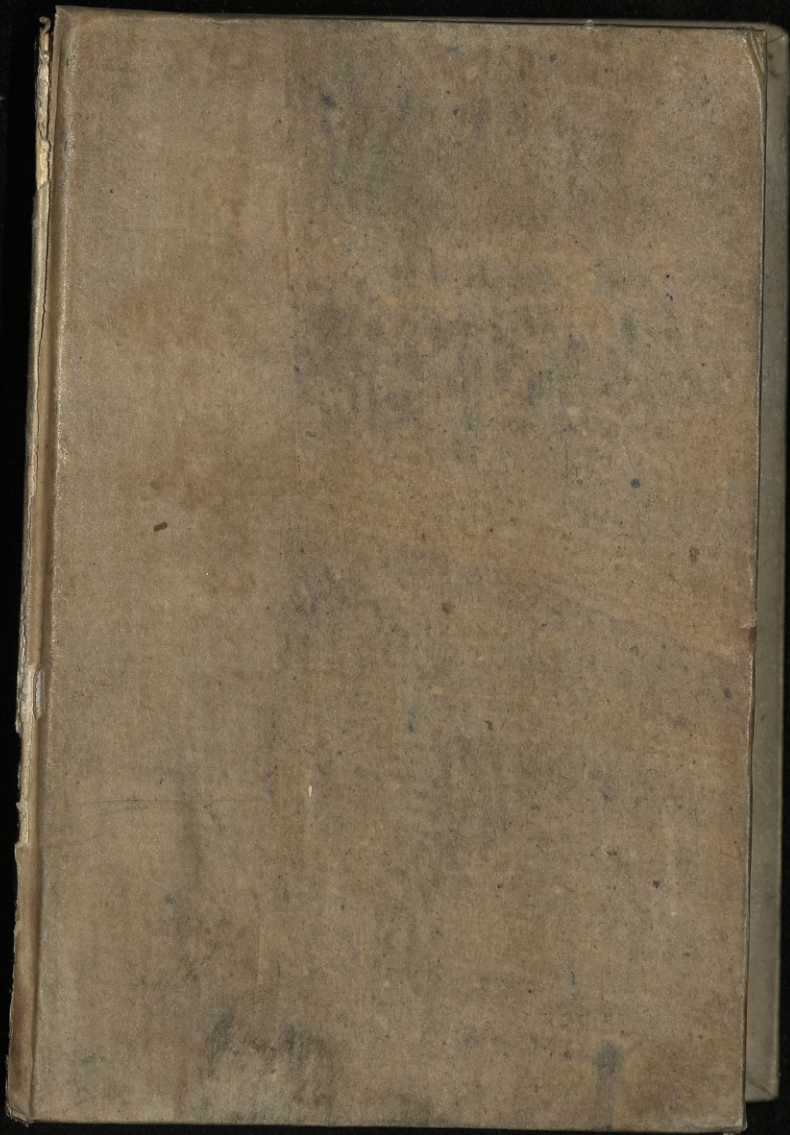

98

R.

Kuپیتم dla biblioteki Kórnickiej
r. 1898 - za 12 mk. - Dł.
1^e wydanie, z którego prze-
robił Pety swego Kupca.

ickij
p
i
se-
a.

T

DIA

SEV IV

specū po

na, quanti

at & eff

T

Ringeri

Fert Me

Quasit

At falle

Carpo,

Latean

At meu

Vt scrip

Quare

TRAGOE

DIA ALIA NOVA MERCATOR
SEV IUDICIUM, IN QVA IN CON
spectū ponuntur Apostolica & Papistica doctri
na, quantum utraq; in conscientie certamine uale
at & efficiat, & quis utriusq; futurus sit exitus:

THOMA NAOGEOGRGO

Straubingensi autore.

Ad Mercatorem quendam

Ringeris & mordes, isthæc quod Tragœdia
Fert Mercatoris nomen, atq; clamitas
Quasi te cunctosq; Mercatores uellicem:
At falleris. Neq; enim te uel similes tui
Carpo, quum uestre rationes atq; studia
Lateant, & prorsus quales sitis nesciam:
At meus hic certe Mercator talis fuit
Vt scripsi, Nam tam bene noui quàm qui optime.
Quare non est quod te læsum esse censeas.

ANNO XL:

13930

TRISS
NO: D.

propè uni
necessum
na institui
dent habe
usq; secul
nes etiam
me, unde
Deorebu
conceper
patum int
inferis, eg

ILLVS

TRISSIMO PRINCIPI AC DOMI-
NO: D. HENRICO, DVCI SAXO-
niæ, Landgrauio Thuringiæ, Mar-
chioni Misniæ, Domino suo
clementissimo S. D.

Q Vantum religioni Christianæ,
Princ. illust. per Papatus tyran-
nidem, & doctrinas impias, te-
nebrarum, pestis, superstitionumq;
inuectum sit, intelligit iã
propè uniuersus orbis. Clarius autem perspicit
necessum est, qui Euangelij sincera ac sana doctri-
na instituti, diuinæ ueritatis atq; mentis se gau-
dent habere noticiam, quam Papatus aliquot huc
usq; seculis neq; ipse solum non cognouit, sed om-
nes etiam homines ab ea abduxit quàm longissi-
me, unde & quàm prauissimas & impiissimas de
Deo rebusq; diuinis, ad suum ipsorum interitum
concepere opiniones. Non aliter proinde illi Pa-
patum intus & extra norunt, quàm qui ex ipsis
inferis, & mortis terroribus, tenebrarumq; inno-

EPISTOLA

lucris erepti, recte inter tenebras & lucem, mortem & uitam norunt discernere. Porro, isthæc Papatus cognitio, quia ad salutem pertinet, nimis-
rum ut Christiani errores & mala dogmata caue-
re, & sacram doctrinam amplecti sciant, per com-
plures hac tempestate manifestata & ostensa est,
ut non ipsi solum recte saperent, sed etiam omnes
alios quo ad eius fieri posset, à pernicioso dogma-
tis uindicarent. In quo quidem negotio D. Mar-
tinus Luth. syncerus sacrarum literarum inter-
pres, longe princeps & antesignanus fuit, quæ
postea in hoc ipso imitati sunt multi boni uiri.
Neq; id iniuria. Viderunt enim Papatus tyranni-
dem profligare, & Euangelij lumen cunctis pate-
facere, opus non solum utilissimum, sed & perne-
cessarium esse. Siquidem summo conatu Papatus
laborat tyrannidem conseruare, omnesq; suo iu-
go subicere, & Euangelij doctrinam hæreseos ti-
tulo toti orbi inuisam reddere & extirpare. Pro-
inde si qui Christianæ libertatis ueritatisq; sunt
studiosi, contra salutis causa id agant necessum
est, quo perspicuum fiat omnibus & singulis quã-
tum insaniant, quicunq; aut Papatum sectantur,
aut illum præfracte conantur defendere, quorum
adhuc ubiq; magna copia est. Quapropter &
ego

DEDICATORIA.

ego promei ingenij tenuitate in hoc theatrum ad
 Papatus tyrannidem & pernitiōsa dogmata qua
 licunq; modo depingenda, & omnium oculis sub
 iicienda, hortatu & iussu bonorum doctorumq;
 uirorum processu, composuiq; hanc alteram Tra-
 gœdiam, (uel si quis mauult appellare Tragico-
 comediam) in qua omnes & praesertim tenera
 ætas, diuersarum doctrinarum, Papatus nempe
 & Euangelij diuersos fines animaduēteret. Ne
 scio enim quo pacto puerilis ætas à contionibus
 & seueris institutis abhorre uidetur, faciliusq;
 ludicris rebus quàm seriosis ducitur, quod quidē
 an natura contingat uel accidente quodam exter-
 no, nihil hic attinet disputare. At plurimum certe
 refert, à teneris recte institui, sanisq; informari
 opinionibus, quocunq; id tandē fieri possit modo.
 Quippe si qua mundi melioris spes est, eam iuue-
 tus probè instituta deinceps exhibeat necessum
 est. Nos ipsi documento sumus, quàm difficulter
 & tarde à salua semel concepta, atq; opinionibus
 in tenera ætate apprehensis, iam ætate pro-
 uecti homines abduci queant. Quæ quidem abdu-
 ctionis tarditas, ut in bonis laudanda, ita in malis
 reprehendenda & pernitiōsa est. Nō nihil igitur
 meo iudicio, boni facere uidentur illi, uel qui quū

EPISTOLA.

uuentuti præsunt, rectissima tradunt, uel qui
 utrosq; strenue ad recta capeffenda exhortantur,
 ansamq; ad id quam commodissimam præbent. In
 quo quidem genere nos esse uolumus, quod an si-
 mus assecuti, aliorum esto iudicium. Scopus hic
 certe noster fuit & in priore & in hac Tragœ-
 dia, ut iuuentus Papatus doctrinam & tyranni-
 dem quo quo modo animaduerneret, rectisq; &
 firmissecundum Scripturas, adductis cogni-
 tionibus, de peccatorum remissione, & Euangelij
 summa, de terroribus mortis pro male acta uita,
 de certitudine uitæ æternæ, quam nemo sanus nõ
 quærit, imbueretur, et id per lusum quidẽ. Finxi
 enim in hac quendam moriturum, uarijs & mul-
 tis inquinatum sceleribus, mundo mundi-
 dijs deditum, qui quum in extremis peccatorum
 admoneretur à Consciẽtia, uerisq; mortis æter-
 næ agitaretur terroribus, cupidissime salutis uiã
 et peccatorum remissionem quæsiuit. At parochus
 quidam accersitus, Papatus illum dogmatis insti-
 tuit, nimirum, ut in opera & merita collocaret fi-
 duciam, oblitus interim mortis & beneficij Iesu
 Christi, quõ nos sola misericordia à Deo patre in
 gratiam acceptamur, consentientibus Apostolis
 & Prophetis. Ea fiducia Mercator (ita enim ap-
 pellari

DEDICATORIA.

pellari placuit moriturum) intumuit, se nactum uidelicet putans, quo coram Deo possit gloriari, & quod iudicio iræq; Dei opponat, quo modo sanè multi homines sunt animati. Quia uero impossibile est, ut peccatis agnitis, & animo peccatorum & iræ dei præformidine inquieto, operum meritorumq; fiducia consistat, cum q; nobis plurimum malorum quàm bonorum simus conscij, tum etiã, quòd diabolus mirus & efficax artifex est, ad refellenda & euertenda opera & iusticiam nostram, conscientiam Mercatoris sinxi incòmodam & molestam, semperq; reluctantem operum fiduciæ, ita ut Mercatoris animus illi doctrinæ acquiescere nò potuerit, nec pacari. Luctabatur simul & operum tumida fiducia, peccatorũq; imensa grauitate, donec peccata, (quod fit) effecere, ut iam iam oblita illa fiducia uitã & salutem planè esset desperaturus, ni è supernis iussus esset sperare. Inde ab illa operũ fiducia purgatus, certaq; Euangelij doctrina institutus est, cui institutioni & conscientia et peccata extemplo cessère, exq; ea in firmisimam salutis spem peruenit. Nemo autem non nouit opinor, isthoc uerbum Euangelij, et cognitiã in Christo Iesu solam gratiam, quæ fide apprehenditur, efficere solere. Ad iudi-

EPISTOLA.

cium igitur illa spe fretus accedit. Porro, quo clari-
 rius innotesceret, quid inter Papatus & Euange-
 lij doctrinam intersit, quantumq; utraq; in dei iu-
 dicio ualitura sit, ex aduerso sinxi alios tres Pa-
 patus sectatores, unà cum Mercatore iudicium
 accedere. Vbi quid sit indicatum, & qui diuersæ
 fuerint fiduciæ fines, ex quinti actus contextu le-
 genti patebit isthoc figmentū. Prin. illu. quia ad
 uitæ probitatē et dei metū, atq; ad synceram Euā-
 gelij doctrinam capeffendam hortatur, existima-
 ui neq; iniucundū neq; inutile iuuentuti fore. Atq;
 hercle idem confido uisum iri, quicunq; candidio-
 ris animi de illo iudicaturi sunt. Sycophantas &
 Euangelij hostes nihil moror, qui, sicuti in priore
 ita etiam in hac ostendēt, quā egregij sint in ali-
 orum operibus reprehendendis artifices, quū in-
 terim ipsi neq; priuatim neq; publicè quidquā in
 communem utilitatem adferant. Eiusmodi homi-
 num iudicia me nihil mouent, neq; boni uiri est,
 propter quorundam improbitatem à cōmunibus
 cōmodis promouendis absterri. Si quis omnino
 aut odio aut animi prauitate adductus aliorum la-
 bores uult lacerare, sciat palmam in medio omni-
 bus esse positam, quare procedat in theatrū, adat
 meliora, & nos interim tacebimus. Ego neq; in-
 genij

DEDICATORIA.

genij ostentatione, quod mediocre est, neq; cuiusq;
odio aut traductione, nisi fortasse Euangelij hosti
um, Tragoedias aduersus Papatum scribere orsus
sum, sed quum uiderem eruditissimis & scriptis
& contionibus in negotio Euangelico adultis be
ne ac satis consultum esse, puerilem tamē etatem
illis ipsis non delectari, nō inutile fore ratus sum,
Papatum à contionibus in theatrum produci.
Quamquam ego id fortasse non ea foelicitate &
eloquentia facere potuerim, qua oportuit, & qua
alii facere possent, mihi tamen & in hoc ueniam
dabunt candidi lectores, tanq̃ ἡμεῖς ἡμεῖς.
Mihi satis est interim ceteris doctioribus & elo
quentioribus uel occasionem dedisse, ut debito
apparatu ad hoc negotium accedant. Tuae autem
clemētiæ Prin. Illustriss. hunc meū laborem nomi
nalim dicare, & tuis ueluti auspicijs in publicum
dare constitui, cum ut meam erga te obseruantia
declararem, primusq; pro adeptā hereditate pa
terna munusculo quodam literario tibi gratula
rer, tum etiam, ut in amplificanda Iesu Christi
gloria, Papatusq; tyrannide in ditionibus tuis ex
tirpanda, ut hactenus foeliciter orsus es, ita por
rò quoq; pergeres, quo nec acceptius deo quicq;
neq; tuis subditis utilius facere potes, te adhor

EPISTOLA

tarer. Quanquam sanè mea adhortatione tibi nihil sit opus, quum res ipsa per se id abs te flagitet, deiq; spiritus è supernis hunc animum iam olim tibi dederit, eumq; aucturus est procul dubio in dies magis. Tantum igitur peto ut meum hunc laborem boni consulas, dignerisq; pro tua in omnes clementia, & me & hoc scriptum in præsidium tuum suscipere, meq; habere commendatum.

Vale. Ex Sultza 4. 26. Maij Anno

1539.

Thomas Naogeorgus.

PROLOGVS

Si
DI noua (quod aiunt) est conlio gratissima,
 Huc auidū spectatores animū aduortite,
 Nouā adportamus & hāc uobis Tragœ
 Cuius nobis ansam etiā Papatus dedit. (diam,)
 Si placet igitur argumentum uobis modo
 Exponam paucis. Iussu Christi iudicis
 Homines ad iudicium citauit quattuor
 Lychares, nuncium quem mortis sinximus,
 Inter eos uero & Mercator citatus est,
 Quem sic proprio placet appellari nomine.
 Is ex citatione inasperata anxius,
 A parocho doctrina imbuitur Papistica,
 Ut à peccatis liber in cœlum uolet.
 At doctrine illi contradiciti (nescio
 Quo fato) mercatoris conscientia.
 Peccata semper, semper & iram prædicat,
 Vnde ille in cordis detruditur angustiam:
 Præsertim tamen ut Satana uidit codicem, &
 Peccata sua in illo exacte scripta omnia, &
 Aduersus Satanam omnē ludi parochi operam,
 Paulum aberat quin suum desponderet animum.
 Verum è supernis est afflatus numine,
 Simulq; missi Paulus Cosmasq; medicus,

PROLOGVS.

A Papatus illum repurgant dogmatis,
 Certamq; pro peccatis rationem docent.
 Quo facto ad iudicium se animo bono parat.

Interea alios tres Papæ edoctos dogmatis
 Ad iudicium Lyochares pellebat, quibus
 Et mercatorem iungit, sibi bene conscium,
 Eo quòd Christi lotus esset sanguine,
 Cuius se credit seruatum iri dextera.
 Ast alij in se suaq; habebant fiduciam,
 Mœstisq; iudicem adibant conscientijs.
 Post iudicatis singulis, in inferos
 Truduntur tres, at Mercator superos petit.
 Tantum est, Diuersarum doctrinarum, exitus
 Etiam diuersos è Scripturis tradimus.
 Adeste. Non pigebit scio paulisper his
 Animum curis uacuum aduortisse ludicris.

INTERLOCVTORES.

Lyochares:	Christus.
Mercator:	Paulus.
Conscientia Mercatoris:	Petrus:
Puer.	Cosmas.
Lucrum.	Princeps quidam.
Satanas:	Episcopus quidam.
Parochus.	Franciscanus quidam.
Medici.	Michaël.

Actus

ACTVS PRIMVS.
LYOCHARES.

NE quis requirat qui sim, paucis eloquar.
Lyochares uocor, atra sum mortis nunci-
cius,
Re fortasse hominibus notior ac nomine
Nam semper inter illos uersor, nee pedem
Aliò è terris quoquam conferre licet. Ita
Perpetuis usq; fatigor hic negocijs.
Quæ sint uel stultus, opinor, posset noscere.
Nollite terreri. Trux sum & seuus quidem
Verbis factisq; (ita meus me uoluit pater)
Non nullum tamen haberent à me commodum
Mortales, si suis non ipsi incommodis
Gauderent, haud quaquam curantes res suas
Quantumuis moniti rectius disponere.
Ad uos sanè iam nil mandatorum adfero,
Quæ re confidite uerbi sç; animum aduortite:
Nam sunt quæ porro uos omnes scire cupiam.
Nomen tenetis iam, & ut puto, negocia.
Negatis? Dicam si cupitis apertius.
In medijs ego mortales obruo gaudijs.
Ingratus sanè nuncius bene agentibus,
Quin nec amice compellor ab his qui agunt male:
Nam & uarijs cunctos sine discrimine pestibus
Onero morbisq; si quando illis adfero

ACTVS

A summo quidquid est decretum iudice.
 Hoc ad negotium isthac utor mantica, in
 Qua mortis omnes aculei sunt conditi,
 Supplicia, pœna simul ignota ac cognita
 Morborum pestiumq; diuersa genera.
 Vultis specimen horum uobis ut proferam?
 Scio uos nolle, neq; ut faciam mandatum est mihi:
 Profero solum quibus iubeor & debeo,
 Quemadmodum & hodie quibusdam protuli,
 Et nulla dies mihi abit sine linea. Sed ô
 Deum immortalem, quàm secure uiuitur
 In terris? quàm nulla est mortis memoria? Nec
 Cuiquã iudicij supremi in mentem uenit?
 Si non quotidie aliquos de mundo carperem,
 Reges, tyrannos, pauperes & diuites,
 Ignobiles & nobiles, & sapius
 Firmatam longe uitæ spem mortalium,
 Amplas diuitias, imperia, potentiam,
 Ambitionem, uoluptates, lucra dulcia, &
 Negotiationem inexplicabilem,
 Repentino incursu fortiter abrumperem,
 Possent sanè mortis obliuisci homines. Sed in
 Tantis quas moueo turbis rebus in omnibus
 Securum demiror illos gerere animum, &
 Iniquitati omne studium & operam dare

Posse

PRIMVS.

Posse. Furantur, rapiunt, pergræcantur, dolos
 Cudunt, bella gerunt, scortantur, ut illa interim
 Omittam hominis sunt quæ interioris hucera,
 Malas opiniones, tenebras cordium,
 Quibus sibi mortales mirum in modum placent.
 Quasi uero ego nihil sim cuius curam gerant,
 Aut nulli sit ratio reddenda iudici,
 Nec rerum finis appropinquet omnium.
 Isti huc quum sæpe aliàs tum hodie sensi magis,
 Simul ac ad tres hodie mandata pertuli.
 Hem quàm nihil erat illis in speratius
 Meus quàm aduentus, ac mandata urgentia
 Suorum ut operum reddant rationem, & dein
 Iudicis in crastinum expectent sententiam? Et
 Si uacat exponam breuiter uobis singula.

Primum Princeps quidam conuentiundus fuit:
 Is uero diues obsidebat oppidum,
 Dira fremens militibus tormentisq; æneis,
 Si illud non ante occasum solis in suas
 Redigeretur manus. Addens, frustra hactenus
 Se bella tot annis confecisse plurima,
 Et clero incassum celebratum esse nomine
 Si homines imbelles oppidumq; nihili, iam
 Tandem suæ resisterent potentie.
 Hæc dicens, oculis arma capit ardentibus,

ACTVS

Hortatur strenuos, ignavis horrida
Minatur, muros quassatos iubet aggredi,
Medio ipse cum primis miscetur agmini.
Hic ego placide accedens, heus inquā, quo ruis?
Mecum tibi eundum est, ut die te crastino
Iudicio sistam. Totus ille expalluit,
Trementiq; statim excidit è manibus lancea,
Quam in ciuium perniciem corripuerat. Et
Adbuc reluctanti illi (ut mos est ferè hominum)
Prolatam mantica ex hac pestem, lateribus
Infixi. Hic uidisses medicos accurrere,
Tristari proceres & canere receptui,
Turbari milites, exultare oppidum,
Fractosq; in sibilum conatus uortier.

Vt aut inanis uisa est medicorū opera et ars,
Monachus quidam accersitur uentriosus, (ad
Quem ô si habuissem mādāta) qui tristē instruat.
(Nam extemplo aderat proterua conscientia,
Multorum ac magnorum facinorū illū admonēs:
Hinc illa tristitia, quod non ratio satis
Ad iudicium pro factis tot subducta erat.)
Et consoletur doceatq; modum quo queat
Peccatis solui, & iustus adire iudicem.
Quæ monstra eum docuerit post uidebitis.
Sic doctus rem diuinam audit & absoluitur.

Quantumuis

PRIMVS:

Quantumuis reclamante conscientia,
 Operibus nullis exoluisse debitum,
 Nec rationem factam accepturum iudicem.
 Monachus contra duello certat uincere
 Donec commentis, mulis & periurijs,
 Comptisq; nugis preßit conscientiam:
 Cuius rei gratia multa tulit munera
 A principe, ut semper solent mendacia
 Donis in mundo ueritatem uincere.
 Fortiter interea tergo conscientia
 Fascem illi debitorum astringit omnium.
 Ita quidem Princeps ut mecum eat accingitur,
 Monacho suam pro illo dante animam pignori
 Nullo pacto rationem posse fallere, aut
 Reprobari. At res uerum docebit postea.
 Et ut rem in uerba conferam paucissima
 Haud secus & imparatos adij alios duos,
 Nempe instituti Franciscani simiam
 Quãdã, et male ἐπισκοπὸν quãdã episcopũ,
 Haud secus & isti luctabantur strenue,
 Nugis ut uicta tandem conscientia
 Quiesceret. Haud secus & utriq; debita
 Fascibus imposita sunt à consciencijs.
 Fortasse ut intelligerent, quã belle sibi
 Pro debitis tot esset subducta ratio.

ACT V S:

His ueni hodie nuncius haud ex sententia,
 Eosq; alijs intentos rebus repperi,
 Quam ut suspicarentur adesse extremum diem:
 Neq; ferè aliter animatos iam offendere licet.
 Adeo nullus ueretur male agere, nec parat
 Se iudicio quisquam aut rectam uiam ingredi
 Discit, probis nec se dedunt doctores,
 Sed hauriunt pleno gutture mendacia,
 Quibus pereunt, quamuis aliter existiment.
 Me iussa quidem exequi decet, haud minus tamen
 Et ipse salutem desidero mortalium.
 Ut, quamuis interiret corpus peste, uel
 Alio quouis modo ut decreta postulant,
 Tamen ad salutem seruaretur spiritus.
 Sed ferme effecerunt ut nullius mihi
 Grauis sit interitus, & misericordia
 Nulla tangar. Nam si iuxta prouerbium
 Piscator ictus sapit, in causa quid sit, haud
 Video, cur mundi huius uel sapientissimi
 Nullis ictibus aut exemplis sapere uelint,
 Ut cautius agant, & res omnis iudici
 Probari possint. Aut si id fieri non queat,
 Discant saltem qui nam placetur, aut quibus
 Ex rebus certo dimittantur debita. At
 Horum nulla prorsus tanguntur cura. Ita

Corpus

PRIMVS.

Corpus & animā simul laborant perdere, &
 Pleno rapidoq; cursu eunt ad tartara:
 Vt & ipsa salus tametsi maxime uelit,
 Seruare tamen non queat homines eiusmodi.
 Et si ex citatis non nulli tandem uel in
 Extremis recte ducti possent resipiscere,
 Tum sibi (malum) ductores cecos applicant,
 Mendaces, palpatores, bestias malas,
 Quibus ego si liceret cerebrum lapidibus
 Libenter excuterem, peste aut fortissima
 Tanquā ē supernis fulmine tactos perderem.
 Quid enim illi aliud faciūt, quā reddunt perditos
 Perditiores? & implicatos implicant
 Magis atq; magis? lippisq; oculos planē eruuunt?
 Odio habeor ego propterea à mortalibus
 Quod me ueniente soluitur omne gaudium,
 Nam sunt linquenda quæ hīc habent charissima,
 Corpusq; omnigenis perdo calamitatibus
 Morti ut concedat dedaturq; uermibus,
 Quī sit, ut illi impostores non simili modo
 Sint omnibus odio? An qui animā perdit, minus
 Delinquit, quā qui corpus peste percuii?
 Aut qui perpetuum aufert minus putabitur
 Ledere, quā qui aufert temporale quidpiam?
 Quum illi prestigiatōres ex industria

ACTVS.

Animabus insidientur, & quod maius est,
Nullius iussu (ut ego) & corpus tandē & animā
Ad æterna ultro promoucant incendia,
Fouentur sedulo, pascuntur pinguibus,
Amice compellantur, & ex summis lucrum
Iniurijs damnisq; reportant maximum.

Quis non hic uel Mosaicæ mansuetudinis
Indignitate rerum motus clamatet?
O stolidos iuxta ac miseros homines. Quā diu
Vestro serpentes in sinu fouebitis?

Quousq; tandem credetis mendacijs?
Quā diu animarum carnifices amabitis?
Sed omnis clamor frustra est. Decipi uolunt,
Ipsosq; deceptores ultro prouocant.

At uos tandem prudentiores fore puto.
In eiusmodi rebus ego uersor perpetim,
Asto & deceptis atq; deceptoribus,
Haud cum indignatione mentis paruula.
Quapropter mihi res isthæc sunt notissimæ
Si uobis nondum sunt, faxo tamen ut fient.
Nam adhuc restat citandus Mercator mihi
Qui in hisce ædibus habitat. Hic haud aliter erit
(Ut nunc quidem sunt hominum mores omnium)
Animatus, nec melius sapiet quā cæteri.
Nisi fortè aliam mentem illi cœlestis pater

Dederit,

PRIMVS.

Dederit, quod sanè non contingit plurimis.
Sed quid moror adire & pulsare ianuam?

SCENA SECVNDA.

CONSCIENTIA, LYOCHARES.

VAEH misere mihi, ut omne meum ius per
uertitur.

Vt indigne opprimor & à familiaribus:

Vt nemo in hac me vult familia respicere.

O ius & equitas & sancti iudices

Ecquis uestrum suppetias mihi ferre poterit?

LYO. O mortis terror, quæ nã isthæc est scæmina

Quæ pro sribus plorat? Quod ad aspectũ attinet

Audax quædam uidetur & mire impudens.

Sed alloquar & percontabor quid sibi uelit.

Mulier quid ploras? quid tibi hic negocij est?

CON. Quid ego nõ plorẽ aut uociferer miserrima

Heu quàm equitate est uiolentior iniquitas.

Lucrum heu lucrum, quàm me festinas perdere:

LY. Quid tibi uelis mulier nondũ etiã intelligo.

Dic si potes breuibus, quæ sis, & quid tibi

Molestum sit. Concede huc paulum à ianuâ.

CON. Ego sum huius Mercatoris conscientia

Quæ in hisce ædibus habitat. LY. Quid, conscie

entia?

ACTVS:

CON. Ita inquam. LY. Quid tu ergo hic foris es
& non domi?

CON. Dicam. Ego cum hoc Mercatore à teneris
(quod ferunt)

Vnguiculis creui, et una habita sum ex familia hac,
Simul semper procurans res domesticas
Sancte & iuste summisq; meis pro uiribus.

Atq; utinam ille meis paruisset iussibus
Neq; se tot inquinasset flagitijs staim
A primis annis, mihi reluctans perpetim.

Interea uenit huc quædam meretricio
Habitum, quam appellabât fortem, aspectu hercule
Non inuenusta, blanda, lasciuia nimium,
Aspicientibus arridebat amice satis.

Non tamen uliro uenit, sed ab illo perfido, in
Alienis quæsitâ fuit & crepta domibus.

Ea quum non admodum diu hac in familia
Versata esset, mercator eam amare occipit,
Donec nihil ueritus adulterij scelus

Neq; legem Iuliam, cum illa rem clanculum
Habuit grauidamq; fecit. Erat tum illud mihi
Primum graue. Nam nihil præ sagibat animus
Boni. Hinc uerbis illum obiurgauî plurimis.

Quod flocci faciens me contempsit rustice.
Et aduenam illam cœpit multo impensius

Observare

P R I M V S.

Observare & fouere, ne molestia
illi quidquam fieret à familiaribus,
Vsq; eo, ut quo curari posset ampliter,
Et seruis uictum minueret & stipendia,
Et quotidie quidquam ad labores adderet.
Vnde illam diris deuuebant sæpius.

LY. Vt illa etiam num exemplis pereat pessimis.

CON. Peperit autē nō decimo, ut ceteræ solent,
Sed quinto mense, abortum ut omnes crederent.

LY. Viuebat ne foetus tempore tam incongruo
Aeditus? CON. Haud poterat uita in illo conspi
ci aut

Sentiri. Quare exanimatus prorsus, pater,

Suo correptum extemplo foemori insuit,

(Quod & Iuppiter olim fecisse dicitur)

In quo illum alijs gestauit quinq; mensibus,

Ita ut in iusto bis nasceretur tempore.

Iamq; secundo natus (uisu mirabile)

Grandis erat, audacter solus ut incederet

Nec matris unquam flagitaret ubera.

Statimq; ille puer mihi molestus esse, me

Irritare & mecum certare coepit. At

Ego tum uincebam illum tamen, neq; potuit

Tametsi maxime cuperet me opprimere. Iam

Vero ut adoleuit coepitq; esse charior

ACTVS:

Ipsiꝑ; patri cunctisq; familiaribus
Effecit & uiribus & communi omnium
Sententia, ut multata male eijceret domo,
Ne unquam suis quid aduorsarer commodis:

LY: Quod erat illi puero nomen? CON. Pater
quidem

Domesticiq; omnes appellabant lucrum:
Sed alij, illius ut perspecta est audacia
Τόκον græco uocabant nomine. Scilicet
Rebus propius inspectis æqui iudices.

LY. Male uelim dispereat seu lucrum seu Τόκος
Vocetur. CON. Ita ego misera multum temporis
Pro foribus asto, in æstu, frigore & imbribus
Et exeuntes & intrantes obsecrans
Ut intromittant, patianturq; uel infimi
Subsellij esse, si quidem prior locus
Et dignitas negaretur: Sed tauricum
Tuentes, nolunt, prohibente atq; ianuam
Custodiente lucro, nullam aliam (quod sciam)
Ob causam, nisi probis quod gaudeo operibus,
Et semper improbis aduersor sedulo.

Quā è regione lucrū impense gaudeat improbis:
LY. Quæ te ergo mala crux agitat, ut maioribus
Et fortioribus aduersere, quod solet
In propriū haud raro cedere exitiū? CON. Eho tu

Suades,

PRIMVS.

Suades, ut cunctis non solum tacentibus
 Sed applaudentibus etiam uel pessimis
 Factis, & ego taceam nec aduor ser? Nihil
 Agis. Ante me cœlesti tactam fulmine,
 Aut cœcā surdamq; uelim, quā isthæc perpeti.
 Lucrum eiiciat, Mercator ipse opprimat,
 Erit tamen aliquando tempus & locus
 Vt & Lucrum huius det poenas audacia
 Et ego negociatori isti perditio
 In faciem stetero, & omnia eius improba
 Scelerata facta in memoriam redegero.
 LY. Vt impudens es, nil alienū feceris.
 CON. Nondū etiā me huius puduit impudentia:
 Pudeat mendaciorum & facinoris mali,
 Non ueritatis, officij, & operis boni.
 Sed cur ego tibi hanc denarraui fabulam?
 Num ut irrideres? Et non potius ut inopi
 Afflicta in his suppetias ferres casibus?
 Odiosum hominum genus, aliorum incommoda
 Casusq; diligenter expiscantium,
 Ridendi ut habeant materiam, non ut iuuent:
 LY. Non huius sum farine mulier, ne putes.
 Sed iam saxo domus ut isthæc tibi pateat,
 Iusq; tuum possis obtinere, & in locum
 Et dignitatem restituare pristinam.

ACTVS.

CON. Ah ne me falso ducas gaudio obsecro.

LY. Ne timeas, me uide. Sequere hac sis iam.

CON. Sequar.

SCENA TERTIA:

MERCATOR. PVER. LVCRVM.

LYOCHARES. CONSCIENTIA.

Mer:
ne scena m...
ho simp. am
ere fuit ly h
mandante clau
uerebare.

P Erscripsisti ne iam rationes mercium,
Simule et dati & accepti, quantiūq; fecerim
Exoticis alijsq; mercibus lucri? (ex
LY. Domi est. Auscultabo paulisper quid gerat.
Nam ne scio quid loquitur. PV. Ne cures. Singula
Perscripsi & digessi in suos tomos. MER. Bene.
At diligenter. PV. Accuravi sedulo.
MER. Vide sis, ut rationes constent omnium.
PV. Ne dubites inquam. LY. Tamen ego me in
rationibus
Non esse certo scio. MER. Verborum tibi quidē
Nil deest, at in rebus permultum sentio.
Si uis mercaturam discere foeliciter,
Attentus, cautus, diligens, industrius
Oportet ut sis, nullus te fugiat dolus,
Versutius tibi sit instructum pectus, &
Deriuus nihil mouere pro lucro,

LY. Scd

PRIMVS.

LY. Sed, scio, mouebimini sexcentis pestibus.

Hæc arguunt satis mulier, te nec domi

Esse, neq; istum tuis consilijs corrigi.

MER. In primis isthuc cogitato iugiter

Ne pluris emas quàm uendas. Hoc sit tibi scopus.

Ad hoc tua omnis referenda est industria.

Quod ut assequare, occasiones temporum

Obserues, uendendi & emendi, scilicet.

LY. Sed nullus obseruat moriendi tempora;

MER. Haud secus et deteriora et prope pdita sita

Primum curato exponere: Et si quis uelit

Emere recentia, tu ueterrima clanculum

Obtrudito. Quin et inter ementium manus

Solenter merces commutare discito.

Interdum etiam recentium aliquid uendito,

Donec homines illexeris ad te ut confluant

Solum, tanquam inter plurimos iustissimum.

Sunt & alia quotidiana quædam non secus

Accuranda. Ex mensura nec non pondere, &

Frequenti temperatura, aut, si apertius

Vis, curatura mercium, multum lucro

Accedit. CON. Audis ut opam huic dēt maxime.

Me abiecta & oppressa penitus? LY. Vt audio

Lucrum uocant quod est iniquo proximum.

MER. Comiter emtores inuitandos censeo.

auxilium, si
apud

si quis uelit
ut quod tenet
sed si uis

ACTVS.

LY. At te ego profecto haud inuitabo comiter.

MER: Duplo indices fac semper mercimonia,
Ignaris praesertim, & si quem conspexeris
Aut stupidū, aut simplicē, et qui appellat pperam
Quas quærat res, & hominū ita ignorantia
Utare, ut marsupium tibi lucro turgeat.

LY. At tu turgebis paulo post peste ualida.

MER. Nā ut phibent, stultis facillime emptoribus
Quisq; institor obtrudit suas res cum lucro.
Quare fac ut homines perdiscas noscere.

Qualescunq; autem fuerint homines, memineris
Semper tamen iniquum petere ut æquum feras:

Foro etiam utere per diligenter. Caue etiam
Te segnicies capiat, sed primus omnium
In nondinis adsis, primus & exponito,
Reponito ultimus, redito domum ultimus.

LY. Vah si tantū operæsumerēt homines, boni ut
Fierent, bono hercle animo iudicium accederent:

MER: Nullū ex quauis re et quāuis exigūū lucrū
Spernas aut negligas, neq; unquā isthuc tibi
Turpe putes. Quid enim tu facias? Si non fuit
Olim Vespasiano turpe Cæsari,
Ex lotio male olenti colligere pecuniam,
Neq; tibi id quisquam uicio uertet. Et, ut male
Cedit, maledicisq; lacerere uerbis,

Quā

PRIMVS.

Quàm facilius ferantur uerba quam inopia

Fac cogites, quantaq; sit dulcedo lucri:

Proscindi tolerabilius est quam conspui.

PV. Scio: MER. Quare animum caute aduertat
questui.

PV. Meminero. MER. Partis sequitur honores
dignitas

Pecunijs, tuos inter ut emergere

Et supremus fieri possis ex infimo, &

Contingat uita tibi uel tandem umbratica.

PV. Intellego. LY. Hæc sunt uestra studia perdit.

Hæc uos nequissimi senes infantibus)

Fere occinitis magnaq; inculcatis opera.

Nemo horrorem mortis nec iudicij metum

Pueris proponit, quo ipsis à cunabulis

In iusticiæ illos duceretis semitas.

Vt omni ab iniquitate cohiberent manus

MER. Vides quàm molliter lucrum curauerim,

Quàm turgeat, quàm auro argentoq; splendent,

Tu cogitato ne quid illi detrahas,

Sed id iuxta mecum obserues & diligas,

Omniq; industria operaq; illi seruias.

Quò fiet, ut te illud uicissim diligit,

sc. lucrum.

Augeat & fortunis magnis & honoribus,

Et publici propediem faciat principem

Consilij, quod mihi contigisse perspicis.

ACTVS.

PV. Dabo equidem operam pater. MER. Heus tu, tibi dico lucrum.

LV. Quid est? MER. Hunc mihi puerum quæso obserues probe,

Adhæreas, foueas, reddasq; diuitem.

LVC. Si me obseruauerit & coluerit unice,
Si caute adhæserit & me sibi habuerit Deum,
Si uigilauerit & fuerit ad iussa impiger,

Opera (ne quid dubites) pro opera pensabitur.

LY. At ego faxo ut hæc disturbentur fœdera:

MER. Scio te uelle coli, & merito quidē hercule,
Nam per te solum homines redduntur incliti.

Quare puer, nullos illius gratia

Labores fuge, feres iucunda præmia.

PV. Præceptorū memorē dices. MER. Cras scis

Ad mercatum esse eū dum Francofordiam, (mihi
Domum ut illinc decem aureorum millia

Ex societatibus feram. Quare domi

Tu interea rem bene geras. LY. Intercludam ego

Hoc iter. PV. Accurabo. MER. Interea ego ne
minem

Meas in ades intromitti uolo, nisi

Quis debitorum ad te numeratum uenerit.

LY. Heus heus, Ecq; ianitor hic est? Ec quis apit?

MER. At at, quis ita fores pulsat centaurice?

LV. Nullus aperiatur, nullus quidquam respōdeat,

*Heus tu.
faxo*

e. n. tit. u. h.

be. di. p. i. g.

aug. p. i. u.

PRIMVS.

Nam mihi uidetur esse conscientia,

Que semper his proterue uim foribus facit:

CON. Audis mi hō, ut lucrū ne intromittar cauet

LY. Bono animo sis. Nisi me fallunt istæ manus,

Istas tibi fores expugnatas dabo.

Hem, nullus audiet? MER. Hic profecto ianuam

Effringet quisquis est. Quin despicias puer

Mox per fenestram, & quid sibi uelut rogas?

PV. Quis est? Quid hic tibi debetur hō pessime

Vi foribus uim facias? LY. Intromitti uolo.

PV. At nobis ocium non est operam dare

Mendicis, nec domus isthæc mendicos amat:

LY. An tu me mendicum arbitrare carnifex?

Nisi aperis assulatim has comminuam fores.

MER. Notū esse oportet, qui sic minitatur malū.

Nomen roga. PV. Hospes, quod est nomen tibi?

LY. Lychares uocor. ME: A beatū maxiam malā

Crucem. Nemo mihi est istoc notus nomine.

LY. Sed aperi inquam actutum. PV. Multum im-

modestus es

In conueniendis hominibus. Noli fores

Frangere. Responde primum, quid negocij

Habeas. LY. Est mihi quod Mercatori nunciem.

PV. Adfers pecuniam? Si non adfers abi in

Malam rem. LY. Eam profecto uobis adfero:

Hic Lyo-8.

ut similiter
pulsat fores

Zeitigle im
König

ACTVS.

Sed ociose tute tecum disputa.

Ego his loquar foribus. PV. Parce foribus obsecro

Hic hercle peruicaciter oppugnat fores.

Quid si ante aperiã quã constringit cardines?

ME. Melius est. Sed tu mihi gladiũ cedo, et lucrũ

Aliquò abstrudas. Nã hic hercle prædatũ aduenit

PV. Quid si inclamem ciues ut suppetias ferant?

MER. Nihil opus est tumultu. Ego illũ monoma-

Latronẽ accipiã, ne frustra huc peruenerit. (chus

Tu mox lucrũ. PV. Heus huc te lucrũ in arcã con-

Ne te uiolẽtus hic latro inuentũ opprimat. (dito

Ah tu cohibe uim donec adimo repagula.

Quin cessas paulisper? Quid nunc? Patent fores.

Quid uis? Quid queris? Quid debetur hic tibi

Nisi malum? LY. Ne mihi obsistas puer, nisi

Mauis cerebrum comminui tibi. Iam sequere tu,

CO. Quid si ante oĩa mactemus maledictũ lucrũ

Quod ad fores est? LY. Vbi? Non est. Videbimus

De illo post. MER. Hei mihi, spasmus neruos con-

Iam iam perij planissime. Occidar, quasi (trahit:

Pullus gallinaceus. Haud iusto tempore

Me nerui destituunt. Sed & hic, ut conspicio,

Inermis est. Bipedum scelestissime, quid est,

Quod contra leges & maiorum iura, uim

Mihi facias, & id meæ domi quidem?

LY. S.

finis

PRIMVS

LY. Sic soleo. Adorior homines ut animo collibet
Vel ruri uel domi, ubicunq; est occasio.

Nec pareo maiorum quidquam legibus.

MER. Recte latronum more. Red saxo hercule
Ut cæteris exemplum sis latronibus,

Quum in excelsissimam te sublatum crucem
Conspexerint. Sed curre Puer, & publicos
Magistratus ministros huc ad me uoca.

Quæ hæc est miseria, ut nullus domi suæ &
In ciuitate libera tutus fiet?

LY. Nihil est opus ministris publicis puer;

Quare subsiste paulisper, donec scias
Virum medicos an carnifices huc aduoces.
Audi Mercator. Mortis adsum nuncius.

MER. Quid? Væh misero mihi. LY. Mortis
adsum nuncius.

MER. Heu totus langueo. LY. Mortis adsum
nuncius.

MER. Tace obsecro, terrores subitæ me opprimunt

LY. Tamen adsum mortis nuncius. MER.

Heu spiritus abit.

LY. Et iubeo, ut hac relicta uita & opibus,

Honoribus, amicis, lucris, negocijs,

Bonisq; huius uitæ abdicatis omnibus,

Operum, studiorum, uerborumq; iudici

ACTVS

Probatam cras reddas rationē. MER. Vah mihi:
Tonitrua & grandinē loqueris. Quid agā miser?
Quo me uortam? Ah licet ne paucis te alloqui?

LY. Quid uis? Loquere. MER. Quāso te me-
iorem in modum,

Ne mihi succenseas quòd tibi dixi male.

Neq; te neq; tuam cognoui potentiam.

Alio modo notos compellamus, alio

Ignotos, ignotis raro suus datur honos.

Tui candoris est, mala consulere boni.

LY. Nihil moueor maledictis, nec qui dquā inso-

Abs te mihi accidit. Vbiq; fere isthoc modo (lens

Suscipior, rarus iam mihi dextram porrigit.

MER. Quando igitur nil mihi succenses, porrò
obsecro

Supplex, ne in ipsis me uoces negocijs,

Sed in aliquod annos hunc mihi diem proroges.

LY. Non meares agitur, iudicis sententia

Te urget, quæ nullis mutari precibus potest.

MER. Tamen Ezechiae dati sunt anni quindecim

LY. Ut isthuc memoriter tenes. Sed unius

Scis priuilegia, communem non destruunt

Legem. Non cuiusuis tantum ualent preces.

MER. Heu cor mihi dissilit. Tamen negocia

Quaedam mihi uix dum effecta sunt, ad quæ an-
nus aut

PRIMVS

Ad minimum menses undecim (nam grauiasunt)
Requiri possunt, ut conficiantur prebe.

LY. Etiam si mille annos perpetuos uixeris,
Non cuncta tamen confeceris negocia.
Nam uno nondum confecto succedit aliud.
Conficient alij quod tu non confeceris.

MER. Heu totus horreo. Ah ah, hæredes nesciunt
Qua cuncta transigenda sunt solertia.

LY. Discent natæ aquis in os fluentibus.

MER. Interimis me tuis dictis. Tantum modo
Sex oro menses concede, ut melius mihi:
Subducatur ratio reddenda iudici, &
Donec raso uertice me fune cinxero,
Bonis permultis exornatus operibus,

LY. Neq; sex neq; quatuor, tametsi spondeas
Catena aut centum te cincturum funibus.

MER. Vah mihi miserrimo, ut es inexorabilis.
Certe exorari quattuordecim dies

Posse reor, donec rediero à francfordia,
Nam illic haud negligendum est mihi commercium
LY. Mihi committas, ego tuo fungar munere.

MER. Ludis tu nunc quidem. Num tot dies putas?

LY. Ne unum quidem. MER. Heu genua labant.

Cor angitur:

Exanimor totus LY. Animam prede fortiter.

ACTVS

Nam magnam uim tibi adfero pecuniæ.

MER. Pecuniæ uim? Redeunt uires denuo.

Si adfers pecuniam, haud exiguum in spem uocas:

Pecuniam ergo cedo. LY. Imo pestem accipe,

Quæ te profecto die consumet crastino.

Hæc est moneta quam adfero mortalibus.

MER. O spes & opes meæ. O ugens necessitas.

O fatum meuitabile. Væ uitæ meæ.

O dolor & gemitus quàm ex improviso mihi

Adestis, quàm cito cuncta abiere gaudia.

Oh oh quàm uror, quàm dolor est cordi proximus

Capite me famuli, & in lectum reponite.

Cogite medicos, & antidota quaerite

Ne me fatalis isthæc consumat dies,

LY. Vel centum cogite medicos, nullus tamen

Huius pestis telum poterit auertere.

MER. Eheu lucrum lucrum, quàm me tui obliuio

Cœpit, quàm nō lubet tibi posthac dare operam.

LY. Ehem mulier? CON. Quid est? LY. Huius

uim contudi.

Ferociam repressi, finem audaciæ

Imposui, nec iam est quod formides amplius.

CON. Bene actum, & tibi pro opera hac magnā

habeo gratiam.

Nunc facillime locum meum occupauero.

LY.

PRIMVS

LY. Nunc age, lucrū, quod tibi molestū prædicas

Fuisse, in omnibus apothecis quærito, in

Arcis, cellis, cameris deniq; & armarijs,

Mihiq; inuentum renuncia. CON. Repertū adest

LY. Hem quādiu crassum animal. Hasce actutum
compedes

Accipe. Prohibebo ne per omnes angulos,

Terrasq; & maria uolites, nec hominibus in

Foro ullam post hac exhibeas molestiam.

LV. Fortasse parum uobis uidetur, familias

Patrem oppressisse, nisi etiam mihi compedes

Immerito & innocenti iniicias. LY. Etiam

Mutire audes nequam? CON. Eia innocenti tibi.

LY. Præterea & scabie te condono gallica.

Faxo quoq; (quo dignas des poenas facinorū) ut

Turpiter ab huius distrahere heredibus,

Membratimq; lacerere à canibus aut equis,

LV. Magnum dirumq; malum, malis heredibus

Dari in potestatem. Sed tolerabo omnia

Quandoquidem isthuc rerum expetit necessitas.

LY. Hostibus oppressis, pax est conscientia.

Quare Mercatorem exagites licet ut lubet.

Officioq; tuo dein fungare pristino.

CON. Sentiet ille quidem, quid sit Conscientiam

Ledere, neq; meis uelle imperijs obsequi:

ACTVS

LY. Merito hercle. Sed ego abeo ad citatos
ceteros.

Meum postquam hic munus confeci strenue.

Nūquid uis? CON. Vt cito redeas. En ubi gregē

Medicorum. LY. Horum omnis hic opera fru-
strabitur.

Ne timeas. Sed abeo ut reuertar ocyus.

CHORVS.

Quis tantus stupor est cordibus infusus
Humanis? Quis erit stulticiæ modus
Tandem? Quando homines respicient sibi
Vitæ impendere terminum?

Quum mors horribili quotidie manu
Quosdam corripiat, nescia parcere
Vlli, non etiam regibus inclutis,
Quantumuis bene rexerint,

Aut quantum populis extiterint graues
Armis siue minis siue libidine,
Vis læti simul hæc dissipat omnia,
Contundens animos truces.

Quum mors rejiciat munera diuitum,
Nec uultum timeat multa potentium,
Nec cedat ualidi uiribus Herculis,

Nec

PRIMVS

Nec magni faciat preces,

Sed cunctis pariter tristia concinat

Assistens subito, carmina, cordibus

Vt misis alijs penè negocijs,

Se mox iudicio parent,

Quid reges agitat, quis furor horrida

Cursim in bella uocat? Propter inania

Gaudent absq; metu commoda sepius

Riuos ducere sanguinis.

Quid quæruni equites, quid pedites sibi, ut

Rapto iusticiæ transilianiuias,

Aud acterq; minus multiplicent mala, &

Id ducant sibi gloriam?

Mercator quid agit, dum studet impiger

Comportare lucrum fraude, dolis malis,

Non magni faciens artibus ex quibus

Fratrum possideat bona?

Mendaces quid agunt causidici, bonas

Qui causas reprobant atq; probant malas,

Si spes exigui sollicitat lucri

Mentes nil metuentium?

Quid, qui scorta colunt, & quid adulteri,

Quid fures, quid auari, & quid iners cohors

Verbum Euangelij iam exagitantium?

Omnes iudicium manet.

ACTVS

Durum heu iudicium iudicis in quibus
Nullus regnat amor, nec merus auocat
A mundi illecebris & grege perduto
Et factis procul impijs.

Mors nobis aderit serius ocyus
Cunctis, quum ratio forte nec integra
Nec constans adeat lumina iudicis.
Felix qui excubias agit.

ACTVS SEC VNDVS.

MEDICI. PVER. MERCATOR.

Quantum quidem ex certis signis cogno
scimus,

Hic homo diu uiuere nō potuerit. Intima
Omnia peruasit pestis. Omnis luditur
Nostra opera, qua ægrotis alijs subuenimus.
Quapropter ne, qui uitæ autores credimur,
Mortis spectatores simus, nostræq; quid
Professione committatur absonum,
Abeundum est. Poscamus per internuncium
Mercedem, moneamusq; ut animæ consulat,
Quando quidem nulla uitæ spes est corpori
Eho dum puer ad nos: PV. Quid me uultis?

MED. Audies.

Satis

SECUNDVS

Satis perspicimus frustra hic tempus terere nos,
Nec morti herum tuum ulla posse arte eripi.

Res monet ut abeamus, tu nobis postules
Mercedem, moneasq; ut sibi ipse consulat.

PV. Faciã. Here, Medici abire uolunt et postulãt
Mercedem. MER. Quid? Abire uolunt & de-
serere me?

Deus illis malefaciat. Huc me accedant uolo.

PV. Domini mei, ut se conueniat is herus iubet.

MED. Aegre fert nos abituros scilicet? PV.
Probe

Diuinastis. MED. More hominum facit. Oēs sibi
A nobis mortis differri uolunt diem,
Quasi & hoc herbarum uires efficere queant.
irascuntur, si mors nostra arte plus ualet.

Sed adeamus. MER. Quid Medici? nū grauiſime
Me iam ægrotante uos abibitis, quasi
Pro opera uestra non possim mercedem dare?

MED. Ne tristeris Mercator nec succenseas
Nobis quidquam. Certain te deprehendimus
Mortis signa, nec existinamus crastinum
Te uicturum diem, sic te totum obtinet
Pestis, peruasitq; ipsa etiam penetralia.

Nos circate omnia quæ potuimus fecimus,
Nec est quod à nobis quidquam amplius petas.

ACTVS

Quippe nec ars nostra operatur absq; termino:
Et nos artemq; nostram morti deniq;
Concedamus oportet, quæ uincit omnia.

Quare quum nil possimus amplius, haud seras
Iniquo abitionem nostram animo quæsumus.

MER. Abibitis ergo? MED. Te hic grauari
nolumus

Frustra. MER. Certum est? MED. Prorsus.

MER. Meq; in morte media

Relinquetis? MED. Nec si totum hic decennium
Maneamus, te morti eximere quisquam potest.

MER. Ita ne tandem? MED. Ut quidem nos
deprehendimus.

MER. O stolidos æque ac miseros, q̄ corpus sūt
Cura uestra uestrisq; credunt pharmacis.

Non cogam uos manere hic, sed per me licet
In maximam quàm primum ut abeatis crucem:

MED. Parui tua maledicta facimus omnia,
Ut quæ à male sano sunt profecta pectore.

Numeretur nobis merces ut abeamus. MER. Hoc
Est, mercedem audetis etiam pro mala opera
Poscere. Sed quid agam? Absoluam uos ocysime,
Ne uos gratis hic sedisse possitis queri.

Sed quantum poscitis? MED. Quinquaginta
aureos.

MER:

PRIMVS

MER. Hui tantillum ne? MED. non est nimium
à diuite.

MER. Non adepol, Sed nimiū uestre est inertia
Et egregie uestre operæ qua morbum mihi
Non depulistis cæterum auxistis magis.

At heus puer, his numera quinquaginta aureos:
Vt abeant quo digni sunt. PV. En habetis hic.

MED. Habemus & abimus. Tu Mercator uale.

MER. Næ ego, si quis alius, infelix homo sum
ac miser,

Cui neq; in medicis, neq; in amicis, neq; in
Pecunijs uel tantillum situm est opis.

O mortis incorrupta ullis uiolentia
Muneribus, quàm tristes rerum das exitus,
Nec lachrymas nec querelas miserorum aspicias.

Sero hercle te timere didici. Heu quàm meæ
Iam in arctum (quod dicunt) coguntur copię.

Diris intus & extra affligor cruciatibus.

Eho dum puer, Parochum accersere ocys, ut sacris
Me prouideat, ut omnes morituri solent,

Doccatq; modum quo animæ saluti consulam.

SCENA SECUNDA
CONSCIENTIA. MERCATOR.
SATANAS.

127

ACTVS

I Am tempus inuitat ut officium agam meum.
Medici puerq; abiere, sola colloquar
Cum solo, quo me uel in extremis audiat.

MER. Atqui ingentem congeſſi uim pecuniæ,
Qua lætificabo heredes, ut magnas mihi
Post mortem gratias agant. Si quidem aliud
In mundo nihil egi, habitus sum uir diues et
Probus, qui dignus eram præferri cæteris.
Sed unde nobis prodit Conscientia?

CON. Vnde lubitum est. Sed quid ais nunc?
Adsum tamen

Quantumuis etiam te inuito. Quid ita oculis
Me tragicis obtuere? Quid teris pedem?

MER. Quia nihil est, qui tibi cõminuã ſynci put.
Etiam tu in conſpectum meum audes progredi
Peſſima? Mihiq; in medijs iam doloribus
Quidquã loqui? CON. Quid ni? Nũc est occasio.
Cur me non opprimis? Cur non trudiſ foras?

MER. Certe ædepol ſi quidquam adeſſet uirium,
Pertunderem os iſthuc tibi impudens probe.
At iam facile illudis relicto ab omnibus,
Cauſamq; ex uinculis dicenti. Sed rogo
Te maiorem in modum, quandoquidem tu mihi
Ab ineunte ætate fuiſti intima, ne meis
Quidquam doloribus addas, nèue uindices

Quod

SECVNDVS

Quòd quàm tibi lucro semper adhæsi magis,
Teq; meis ex ædibus exturbavi foras,
Ad miseriæ donec sis acta terminos.

Peccaui, uicisti, uictrici do manus,
Abeas quæso modo nec mihi iam molesta sis.
Afflictis non etiam addenda est afflictio.

CON. Ego ne ut abeam, officiumq; meum deferā
Quin adsum, aderoq; tibi & in ipsis inferis,
Semperq; ad aures tua malefacta tibi occinam.

Donec tibi cor fatiscat præ doloribus,
Redigerisq; & tu ad miseriarum terminos:
Neq; lucrum etiam isthuc neq; quisquam immor-
taliū aut

Mortalium prohibebit. An nunquam tibi
In mentem uenit me emerfuram deniq;
Quum nullius ius iaceat perpetuò obrutum?
Nunc meus es, nunc uera tibi dicam plurima.

MER. Ea demū summa miseria est, precibus nihil
Miseros posse obtinere. Sed quid ago, inopis
Qui memet animi facio? Patere corculum,
Patiunda quæcunq; imponit necessitas.

Age dum tu, quæ malefacta habes mihi canere?
Quæ uera adfers? Quod est imperium in me tuū?
Quos mihi cælum petenti narras inferos?

CON. Cælum tu? MER. Ita inquam. CON. Si

ACTVS

quidem asinus aut lapis

Poterit uolare. MER. Quare isthuc? CON:

Etiamrogas?

Quia impius & improbus & nihili semper hūc
Vsq; fuisti, deum contemnens iugiter.

MER. Quid. Impium me & nihili, quē ciues sibi
Publici consilij constituere principem?

CON. Nunquam recte notus fuisti ciuibus.

Neq; mirum isthuc hercule, tot eras tectorijs,

Rerumq; bonarum hypocrisi opertus callide.

Eccelessi ciues & ab ipsis falsus es.

MER. Video hercle ita factū esse ipso sole clarius
Sed quod fuerim impius atq; Deum cōtempserim,
Mentiris, meq; hīc innocentem prædico.

CON. Euge innocentem. Si hoc possis defendere,
Nulla est causa, tibi cūr dehinc molesta sim.

MER. Negas igitur? CON. Et maxime. MER.
Hem quo modo?

CON. Impius est, qui nulla Dei cura tangitur.

Qui non timet uidetur is contemnere.

MER. Quum dederim eleemosynas pauperibus
maximas,

Quumq; inter primos adfuerim in ecclesiis,

Et quotidie certas orauerim preces,

Quin & cum omni ipseus alia, e supellectili

Cona

SECUNDVS

Construxerim, atq; etiam uestes dederim sacra

Nec expensæ in Missas numerus pecuniæ

Vulgaris sit, sed sortem excedat pauperum,

Tu me Deum non curasse audes dicere?

CON. Non inficias eo isthæc te fecisse, sed

Coram Deo, aio, nullius esse ponderis.

MER. Cur isthuc? CON. Quid multis opus
est ambagibus.

Deum non curat qui præcepta negligit;

Sed neq; curat qui non præcepta perficit.

Non in mentem uenit, quid adhuc puer patri

Matriq; feceris? Quo pacto quindecim

Patri aureos surripueris & negaueris,

Et apud sodales nequam eos decoxeris,

Qui à matre correptus eam uerberaueris,

Adeoq; ambos habueris ludibrio, sed &

Exerta lingua illorum iussa spreueris?

Quoties illis mala imprecatus sis? Et haud

Raro illorum pessime capita deuoueris?

Mortemq; optaueris, & ita semper uixeris,

Vt ipsis omniq; familiæ esses dedecus?

MER. Equidè uera memoras, neq; negare q̃o, ita

Me testibus uel mille oppressum sentio.

CON. Quid memorè, q̃ iam mortuis parentibus,

Fratrem ueneno sustuleris, ne quis tibi

ACTVS

Cohæres effæt, & quasi effes innocens,
Extortis fictisq; illum lachrymis fleueris?
MER. Memini hercle etiam isthuc. CON. Non
ne recordaris, quibus

In ganeis fueris, & quòd meretricibus
Seruieris turpiter, & quòd adulter septies
Sis deprehensus, atq; hisce studijs tuam
Nequiter hereditatem dilapidaueris?
Longum effet narrare, quibus postea artibus,
Furtis, mendacijs, periurijs, dolis,
Imposturis, fallacijs, astutijs,
Sortem illam maledictam ex alienis domibus huc
Raptam intuleris, ex eaq; lucrum produxeris.
Scis ne hoc ita esse factũ? MER. Tua opa hercule:
CON. Quid, quod neq; deũ neq; hoies, nō filios,
Non uxorem, non cognatos, non deniq;
Affines aut amicos tantũ feceris

Quanti lucrum? Nam illius causa publicus
Hostis eras immortalium & mortalium.

Illud tibi actionum scopus erat unicus,
Illud adorabas, tibiq; summus erat Deus:

Ecquid negare potes horum? MER. Nihil omnĩũ.

CON. Scis etiã isthuc, quò pacto indignabar tibi,
Quum acceptos ab amico ducentos aureos
Te accepisse negabas & iurabas scelus?

MER.

SECUNDVS

MER. Vah mihi q̄ uera narras. Quàm me p̄ditū
 Aspicio. **CO.** Ex xenodochio, cuius cura tibi erat
 Commissa, in singulas hebdomadas quindecim
 Rapuisti drachmas, ne domi sumptum ex tuo
 Faceres, néue lucro quid decideretur. Et
 In hunc modum familiam cunctam annos decem
 Huc usq; sustentasti, nec quis ciuium
 Abs te hactenus ausus est rationem poscere,
 Nec tu sponte tua unquam curasti reddere.
MER. Heu, q̄ me male factis grauas & deprimis.
CON. Si quoties peccasti in deum atq; proximū
 Recitare uelim, non hic suffecerit dies.
 In summa autem, terræ fuisti pondus, &
 Plumbea quæ iam inferis debetur sarcina.
 Quibus ex factis audis sperare gratiam?
 Quo Pegaso superos adibis perditus?
 Qua spe, qua fronte impius aspicias iudicem?
 Qua deniq; æternos ignes fiducia
 Effugere poteris? An non in mentem tibi
 Venit, quàm grauis ulior sit iniquorum Deus?
 Quantus sit emulador legis tradita?
 Quàm non suis parcat nec p̄serit hostibus?
MER. Vah mihi p̄petuo ut me trudis in angustia:
 Discede à me obsecro, nec mihi quidquā occinas.
 Spinas, tribulos et uerba loq̄ris saxeæ. **CO.** Haud

ACTVS

Discedo, sed ostendam tibi qualis uir fies:
Sed recte Satanam uideo accedere, hic tibi
Non facta solum sed uerba quoq; singula
Ex codice ostendet, te ut plane perditum
Agnoscas. MER. Hei mihi. Vbi est? CON. Ecce
quàm proxime.

MER. Ah quò nunc fugiam miser? CON. Ad
fortem censeo.

Cur non etià lucrū inuocas? SAT. Cetera quidem
Recte omnia habent. Doctores omnes sentiunt
Quam maxime uolo, ut discipulorum mihi
Ex retibus euadat nullus. Nunc uiso, quid
Mercator agat rerum, an se quoq; iam accinxerit
Ut unà cum alijs cras prandeat apud inferos:

CO. Audis qd loquitur? Cras prādeat apud inferos

MER. Vah mihi. Quis ex huius me eripiet unguib.

CON. Lucrū, lucrū inuoca, cultus ut sit memor.

MER. Nihil facilius quàm subsannare miseros,

SAT. Quid agitur? Ecqd uos accingitis ad iter?

CON. Curatur sedulo. Hunc ego totum tibi

Dedo. Nam imperij scita tui secutus est.

SA. Scio. Codex hic omnem operam testabitur.

MER. Deus te perdat Satana, quid mecum tibi

Rei est? Quid hic queris? Cur nō quo dignus es

Abis? SA. Diu iam mihi tecum est commercium:

Te

SECUNDVS:

Te quero. Quin & tu mecum quo dignus es
Abis? MER. Tecum pessime? SA. Ad Acherontē
inquam ueni.

Vbi magna tuorum turba sedet sodalium,
Turpilucris cupidorum, furum, rapacium:
Nec non diuersis deditorum sceleribus.

MER. Vbi me locorum hominē nouisti eiusmodi?

SA. Vbi quæris? Inspice hunc et pellege codicē.

Repperies quid, ubi, quoties, quando, quomodo,
Qua, per quos, cur, quibuscum, quibus, & omnia.

MER. Hei misero mihi, q̄ accurate scripta omnia
Quantus numerus, quātaq; rerum est indignitas:

CON. Iam nunc inficiator uel minimū si potes.

Equidem & ego sum singulorum conscia.

SA. Nonne intelligis ex his te fore achoroticum?

MER. O si mihi terra dehiscat, & colles meū ab
Irati iudicis aspectu operirent caput.

Heu iam inferos iam æternos ignes sentio:

SA. Pulchre dicis. Nos interea saltabimus,

MER. Nemo esse potest iratior cui sit Deus,

Nec in quem fortius sua tela torqueat

Quā in me. Videntur uniuersæ in me unicum

Conspirasse creaturæ, ut nusquā sit salus,

Nusquā persugium, nusquā & auxilium mihi:

Supernè uenit ira atq; indignatio,

ACTVS.

Interne infandos cor gemitus excreat,
Inferne, poenae annunciantur horridae.
Neq; id immerito. Quis enim me peior? Quis deū
Audacius contempsit? Aut quis hominibus
In omni iniuriarum genere unquam fuit
Grauior? Oh oh oh quā male & quā perditē
Et uitam omnemq; collocaui industriam.

SA. Vere quidem, sed frustra narras omnia,
Cras mecum ibis, non est quod speres gratiam:

MER. Animaduerto prorsus nullā pestē ita grā
Nullū esse tormentum tam formidabile, (uē
Quā est uel leuissima peccatorum sarcina.
O si ueniat parechus, qui aut istam sarcinam
Auferat, aut os obturet conscientiae,
Aut execrando Satana rumpat codicem,

Cuius me ad mortem adigit & commemoratio.

CON. Mihi quisquā obturet os? Aut huius codicē
Dilacerare queat? MER. Meliora ego quā dicis
Huc usq; spero, quamuis cor grauissime
Per uestras semper affigatur nauias.

SA. Nihil moramur spem, modo desperatio
Claudet uitā. MER. Nondū pessime. Sed ecce iā

Huc pastor aduenit, à quo consilium petam,

Quo pacto uestras effugere possim manus.

Atq; heu uos à me pellat (si quidem mihi

Omnino

SECUNDVS.

Omnino est moriendum) ne me terroribus
 Perpetuæ mortis desperatum ad tartara
 Rapiatis. SA. Rectam instas uia. Nam te quidem
 Frustra quiduis sperantem rapiam ad tartara.
 Nec huius pastoris consilium, qui suis
 Ter stultior est ouibus, cassa nuce pendimus:
 Sed cymbalum tinnit, fortasse aliquid sacri
 Secum adfert, ut asinus portans mysteria.
 Sed heus, tu prope lectum hic cōsisce, in angulum
 Ego interim concedam hunc, & uenientibus
 Perstringam oculos, ne nos uidere possient.

SCENA TERTIA.

PAROCHVS.

PVER.

Mira profecto narras. PV. Tamē uerissima
 PA. Venisse quendā q se mortis diceret
 Nuncium? PV. Ita inquam. PA. Pestēq;
 hero attulerit tuo?

PV. Res ipsa docet. PA. Et secum conscientiam
 Introduxerit atq; male lucrum multauerit?
 Luctuq; graui totas ædes impleuerit?

PV. Nil uerius offendes. PA. Medici s;q; iratum

PV. Nunquā cuiquā iratiore Sed fores (herū
 Patent. Ingredere. iam pridem expectat scio.

SCENA QVARTA:

PAROCHVS, MERCATOR.
CONSCIENCIA, SATANAS.

*S*alue Mercator. MER. Det tibi Deus quæ
uelis.

PA. Audio te male ualere. MER. Haud ex
sententia.

PA. Credo hercle isthuc. Sed quid mortis est?
MER. Pestem uocant.

PA. Deus illā pdat. MER. Imò me illa funditus.

PA. Dirum telum necessitatem praedicant.

MER. Sic est. Sed scire hoc paruula cōsolatio est:

PA. Egredimini uos ceteri, ut sine arbitris

Peccatorum excipi possit confessio.

MER. Desperârunt medici me posse uiuere,

Quod & per se mihi accidit grauissimum,

Tum quod linguenda sunt quæ habeo charissima,

Tum quod & alioqui mundi huius compaginem

Solisq; iubar aspicere omnis homines amant.

PA. Verum dicis. MER. Aliud tamen huic gra-
uissimo

Gravius accedit. PA. Quid grauius esse q̃at haud
Video. ME. Tu hercule nihil uides si hoc nō uides

PA. Quid nā? ME. p̃c̃tōrum grauior est sarcina.

PA. Nequaquā. Siquidem ego incedo leuissime,
Quum etiam in peccatorum uolutabro hæream.

MER. Fortasse

SECUNDVS

MER. Fortasse nulla te agitat conscientia?

Neq; tuorum scelerum conspexisti codicem?

PA. Quam conscientiam, quemue mihi codicem

Narras? MER. Rogas? PA. Puer mihi narrauit tu

Ad te quidem introductam conscientiam, (us
Sed ignoro qualis sit illa bestia.

Peccatorum ego nunquam conscripsi codicem,

Ita ne perdiligenter scripsisti tua?

MER. Hei misero mihi. Væ capiti tuo et inertie.

PA. Maledicis mihi pastori? ME. Da ueniã rogo:

Solent languentes esse morosi. PA. Sentio.

MER. Res est, ut dixi. Accessit morbo corporis,

Grauior infirmitas animi & angustia.

Simul ac me scelerum admonuit conscientia.

Eam tametsi cupiam nequeo uincere

Vt aut taceat aut abeat, nec molestia

Quidquã addat corporis grauib; doloribus:

Sed illa lecto adherens nunquam desinit

Ei scelera obijcere & iram canere iudicis:

PA. Vbi est illa locorum? MER. Hic in sponda:

Non uides?

(tror

PA. Nō adepol. ME. Nihil te hercle uidere arbi

Qui tã manifestã nō uideas. PA. Quæ non adest,

Qui uideam: ME. Bone deus, adest. Vtinã uero sis

Quod prædicas, non adsit, nec me exerceat.

ACTVS:

Absterge oculos. PA. Nihil est uicij. Abstergam
tamen.

MER. Vides? Huc aspice. PA. Nondum. MER.

Age age iterum atq; iterum

Absterge. PA. Non uideo etiam si millies

Abstergam. MER. Mira hercle est tua cœcitas.

Vide an

Ophthalmia aut labores lippitudine:

PA. Quam tu (malum) mihi narras lippitudi-
nem?

Nihil est uicij. Sed tu nunc me ludos facis.

ME: Nō facio neq; decet, neq; ita accipias rogo,
Sed amabo te, dic ueritatem, non uides?

PA. Non hercle quenquam nisi te. Conscientiam
Quam ais, non uideo neq; uidere adeo uolo.

MER. Esto, Faxit Deus ut ista à te cœcitas

In tempore auferatur, ne simili modo

Eam mecum in supremis tandem sentias.

Certe equidem ego te huc aduersus Conscientiam

Accersiui aduocatum, ut quidquid hæc mihi

Criminis objiceret, consilio & prudentia id

Tua dilueretur, & internus premeretur dolor:

PA. Facile id quidem potest fieri, obijci at modo.

MER. Sed tu hanc non cernis. PA. Quid facias?

Si uere adest,

Verba

SECUNDVS.

Verba faciat, tum facile illi os compressero.

CON. Scilicet. MER. Audis nunc illam? PA.

Audio. PA. Quid est

Prestigiatrix, quod ades & te non conspicio:

CON. Tu alienam uideas, qui tuam ipsius haud
uides?

PA. Quid tu Mercatori huic uiro integerrimo
Molestus es? Cur illum trudis in angustiam?

CON. Quia lubet. PA. Cur non discedis: Cur
non tac es?

CON. Quia non lubet. PA. Aedepol te ego mu-
lierem malam

Arbitror. CO. at ego te nil mētis habere arbitror

MER. Audis profecto q̄ procax sit et impudens.

PA. Nō mirū hercule si hæc tibi negociū exhibet:

Sed bono animo es. Discedet à te mea opera,

MER. Utinā hoc fieri possit. PA. Cōfide tu modo:

Et audiens sis dicto. MER. Quid uis præcipe,

In me quidem nulla erit ad parendum mora.

PA. Primum tua mihi confitere crimina.

Ut absolutus provideare dein sacris

Tum certe nihil habebit conscientia

Quod obijciat. MER. Optimū erit. Et parebitur

Aures arrige. CON. Fortasse hunc tu asinum esse

autumas?

ACTVS.

PA: Compeſce linguam mulier. MER: Per ſacrā
te omnia

Obteſtor, pauliſper taceas, in aurem huic
Donec pauſilla quædam denarrauero.

PA. Audacter narra ἄγχι σχῶν κεφαλῶν

MER. Domine mi

Colende, Conſiteor tibi me eſſe maximum

Peccatorem & transgreſſorem legis Dei.

Verbis, factis & cogitationibus,

Non credidiſſe, quod quantumq; debuī:

Et impium abſq; metu operatum eſſe ſcelera.

Furem, raptorem, ſcortatorem, adulterum,

Homicidam, quadruplatorem, ueneficum,

Mendacem, perſidum, ſacrilegum, matris &

Patris contemptorem, periurum, publici

Fraudatorem, decoctoremq; proprii,

Et ut ſummatim dicam, ſclerum antiſtitem

Me conſiteor fuiſſe, quorum me pudet

Iam & poenitet. Et propterea in animi anguſtijs

Verſor iugiter. His ſemper conſcientia

Me excruciat, & Satanās ad inferos trahit.

Nec aliter cor peccata prægrauant meum

Quàm ſi impoſitum ſeram Taurum cum Caucaſo:

Quare ſi quid potes conſilio ſubueni,

Solue à peccatis, aufer iudicis metum,

Compeſce

SECVNDVS.

Compesce Conscientiam, Satanam abige:

SA. Pappax. PA. En præ metu uenter tibi mur-
rat.

MER. Non ô bone, sed est aliud uicinum malum:

PA. Haud ab re. Nā es peccator hercle maximus,

Nec ullum mortalem tot tantaq; crimina

Designasse audiui. Quia tamen postulas

Solutionem, & inferorum Principem

Metuis, mea eris (tantum crede) solutus opera.

SA. Pappax. PA. Tu podici imperare non potes.

MER. Possum Hercle, sed alius est qui nos ludibrio habet.

PA. Alius fortasse qui a te inuito murmurat.

Sed responde. Ecquid etiam habes operis boni?

MER. Recte mihi in memoriā redigis bona opera

Quæ dudum peccatorum præformidine (ra-

Euanuerant omnia. Sunt equidem plurima.

PA. Quenam? MER. Eleemosynæ pauperibus
data, preces,

Afflictiones corporis, ieiunia,

Templorum, concionumq; frequentatio,

PA. Ist hæc tene. Hinc siquidem conficiuntur me-
rita. Quid

Deinde? Ecquid bene fecisti unquam ecclesijs?

MER. Feci, altaria construxi, ornatum tradidi,

ACTVS.

Binos donavi calices, candelis meis

Totum quotannis templum pellucet quater:

PA. Euge, his licebit factis coelum scandere.

CON. Scilicet, PA. Hem quid? Nō credis? MER.

Quid nī credam ego?

PA. Putabam te non credere tuo scilicet:

Ecquos habes patronos ex coelestibus?

MER. Franciscū, quod et ille olim Mercator fuit:

Et Barptolomæum, eo quod unus diuitum.

CON. Cur non & Iudā, qui unus fuit ex furibus?

PA. Noli tu quidquā auscultare huic ueneficæ.

Bellos patronos oblines illis tuam

Audacter causam, teq; totum dedito.

Nunquā ne iusti quoquā peregrinatum? Et hoc

Ad peccatorum ueniam permultum ualet,

MER. Nunquā quoquā hercle religiōis gratia, at

Sæpe ad mercatum, & si diutius mihi

In uiuis esse liceret, non illud etiam

Neglectum pietatis opus prætermitterem,

PA. Spondes igitur si conualueris denuo?

MER. Spōdeo. PA. Quid autē morti sic cōcesseris?

MER. Tū scis me nō posse. PA. Imo maxie potes

MER. Quo pacto: PA. Conduc qui tua pecunia

Eant, quod tibi coram Deo imputabitur,

Perinde quasi tutum et omnia perfeceris.

Quasi

SECVNDVS.

CON. Quasi ME. Hoc negare uidetur cōsciētia.

PA. Pergis huic auscultare quidquā pessimæ?

Mihi crede, mihi tua erit cōmissa anima, modo

Sufficientem ad res hasce des pecuniam.

MER. Nū tantisper mihi erit manendū in inferis

Donec, si quam mandāro, peregrinatio

Sit absoluta? PA. Iudicij diem pete

Aliquantisper differri ut absolui queat.

MER. At quid, si noluerit iudex annuere? Nā &

Edicto sum iussus adesse peremptorio:

PA. Nihil erit, crede duntaxat, periculi.

Ego animā pro te ausim meam dare pignori. re)

SA. Papapappax. PA. Audes dictis his oppede=

ME. Nō hercle ego, sed Satanās iā oppedit tertium

PA. More oīm facis, qui si quid haud probe

Cecidit, non semet sed Satanam accusant. Volo

Scire, an uerbis meis quidquā fidei habeas?

ME. Cūr nō quæso, quū te huc ad me uocauerim?

Dic quas nam peregrinationes approbas?

PA. Hierosolymis, Romæ & Compostellæ oīm

Magnorum quamuis criminum est remissio.

MER. Ain tu? PA. Nihil habeas hoc certo certius

MER. O me miserum, qui per tot terras mariaq;

Volitauit, nec ea unquam loca adire contigit,

Pecatorum in quibus est conditā remissio:

ACTVS.

PA: Non te adficiēs propterea. Da pecuniam,
Ego conducam qui illuc tuo eant nomine. (nia?

MER. Si quidem ita uis. Sed quanta opus est pecu

PA. Romam quinquaginta, Compstellam dato
Ducentos, Hierosolymam quingentos aureos.

MER. Dabo tantummodo certa sit remissio.

PA. Certissima ne dubites. Deinde ecquas tibi
Vnquam numis redemisti indulgentias?

MER. Illarum mihi plenum est marsupium litteris.

PA. Proferto. MER. Ecce. PA. Oh, satis iam con-
tra demones

Munitus es. Non est quod metuas ab inferis.

MER. Pulasne? PA. Prorsus. iam ex praedictis om-

Satis efficax tibi temperabo poculum, (mnibus

Teque absoluam. ME. Bene. PA. Dilatato gutture

Totum hoc exorbeto. Quae fecisti omnia.

Bona opera, aut quae alius pro te aliquis factururus

Et peregrinationes et ieiunia, (est,

Preces, eleemosynae, calices, altaria,

Vestes sacrae, templorumque frequentatio,

Candelarum multarum procuratio,

Orationes patronorum atque merita,

Diplomata pontificis et indulgentiae,

Mala quae perpeffus es, et posthac passurus es.

In criminum tuorum cedant omnium

Remissio

S E C V N D V S.

Remissionem. His te absolutum credito.

MER. Facile credidero, si non conscientia

Contradixerit. PA. Hem si sapis, haud morabere

Huius tu contradictionem. MER. Volo quidem

Facere ita ut dicis, sed quo pacto nescio

Vsq; adeo meum animum istius dicta feriunt.

PA. Non hinc facessis tandem Conscientia?

CON. Non dum bone uir. PA. Quid ita? Hic ta-
men absolutus est.

CON. Ita, ut splendet qui lotus est carbonibus.

PA. Ego te mulier aliqua credo infectam haerese,

Quae clauibus audes Papae contradicere.

Nunquid habes aliquid huic obijcere criminis?

CON. Eadem quae prius habeo omnia. PA.

Quid igitur ais?

CON. Aio hunc aeterno obnoxium esse incendio,

Neq; bona ulla spe posse adire iudicem.

ME. Audis nunc, ut caeli ex supremo uertice,

Me ad inferos retrorsum praecipitem trahat?

PA. Non cures. Respice in bona duntaxat opera

Atq; patronis salutem commendes tuam.

Si me audis, non tanti huius facies uerbula.

ME. Si possim. Cerberi latratus mauelim

Quam uerba istius audire aduersantia.

PA. Nimis formidolosus es. Ecquid meliuscule

ACTVS.

Cor habet ex potione? ME. Nil quod sentiam.

Venter quidem mirū in modum turget, quasi

Quiddam biberim uenenis peius Colchicis,

Bonorum opinor esse operum fiduciam,

CON: Ea tu iam recta perges ad tartara,

PA: Imo ad coelum nugatrix. Nunc intelligo

Te hæreseos infectam lepra, quum reiicis

Simul & opera bona & operum fiduciam,

CON. Ex nullis factis peccatorum huic prouenit

Remissio, quum in iustis reus sit omnibus,

PA: Age age clarius ostende, quàm hæretica sies.

CON. Dedit ex furto quæ dedit, orauit impie, &

Fuit impietas cunctorum operum semper comes,

Fallit igitur omnis horum operum fiducia,

Et altius perpetuis uritur ignibus:

Quapropter & hic ibit ad acherontis terminos.

ME: Vah mihi, ut hæc semper Acherontem atq;
tartara

Occinit. Age quæso Paroche, & hanc melioribus

Aut dictis aut factis abige quantum potes,

PA: Vah, quod ego hanc sceleratam non cerno,
ut hoc libro

Dentibus illi excussis, exemplum cæteris

Darem, ne doctrinæ obstreperent Papisticæ,

CO. Libris pugna, quādo quidē uerbis nō potes:

PA: Caue

SECUNDVS

PA. Caue etiā atq; etiā Mercator, ut aliquid huic
Credas, Heretica est, ne & tu in hæresim incidas
Experiar certe an illi os isthuc impudens

Queat obstrui. Dic ueritatem, & audiens
Sis dicto. Post mortem quid uis fieri tibi?

ME. Sepeliri. **PA.** Non isthuc rogo. Sed nun-
quas dein

Missas, psalteria, uigilias, & funebres
Pompas in testamento caueris tibi?

ME. Non: neq; cum huc usq; testamentū cōdidit.

Condam autem consilio adiutus tuo. **PA.** Probe.

Placet igitur (quo quiescat Conscientia)

Vt ita condas. **ME.** Ausculto. **PA.** Primū ecclesiæ

Sacerdotale & opimum munus tradito, ut

Per illud perpetuo hic tua uiuat memoria,

Cui illud obtigerit, in missis omnibus

Pro te sacrificabit & exorabit Deum:

Deinde, omnes monachorum et cerdonū ordines,

Rectores ludorum, & caterua clerica,

Te ad bustum cernui comitentur, lugubre

Quid occinentes, quo & manes flecli queant,

Illis fac drachma dispensetur singulis.

Præterea, sub sacro quod pro te agetur, in

Egenos singulos fac argenti uncia

Distribuat, & ulnæ quadraginta boni

ACTVS

Panni in feretro spem & nuditatem pauperum
 Leuent. Sacrificanti mihi pro te, quindecim
 Ad altare offerantur aurei probi,
 Similia septimo die & tricesimo
 Fiant. Interea per monasteria quoq;
 Tuae salutis habeatur ratio. Neq;
 Psalteria centum, aut Missas bis totidem putes
 Nimum esse. Non hic parcendum est pecuniae,
 Vbi pretiosa animae conquiritur salus.
 His fatis, crede mihi, uel Iudas uel Nero
 Vel alius quissiam nebulo turpissimus
 Ex inferis supremum coeli uerticem
 Peteret. MER. Sed plurimis opus est pecunijs,
 Quas haeredes aegre sibi decidi sent.
 PA. Nulla tibi sit haeredum cura Tuae res age.
 Quas, dixi, res in testamentum condito
 Quod nullus rite factum audebit carpere.
 MER. Quare salutem consequuntur pauperes,
 Quorum tota supellex uix aureis decem
 Diuendi possit, neq; tamen interim minus
 Peccant, sed in flagitijs haerent maximis?
 PA. Non hercle ausim illorum tibi promittere
 Salutem. Nam quum debeant quam plurimum
 Nec sint soluendo, traduntur tortoribus,
 Donec nouissimum quadrantem soluerint.

Omni

SECUNDVS

Omni autem habenti dabitur, quod ita intellige
Vita æterna dabitur habenti pecuniam.

Quare & salus tibi tua est certissima.

SA. Pappax. PA. Tuis uisceribus ma'eficiat
Deus,

Ex quibus ita clara promissio'ies tonitrua.

Ita ne h' nestas meam & operam & presentiam?

Si sic pergis abiero ME. Rogote plurimum

Parochæ, ne quidquam horum mihi imputes, neq;

Abeas. Certissimè enim Satanas tenet haud ego.

PA. Fortasse illum intra uiscera conclusum geris?

ME Bona uerba. m'ò is' i' sedet in angulo uiden?

PA. Aufer istas nugas, simul & hosce crepius,

Nisi in medijs relinquimus doloribus.

MER? V' inã Satana queam imperare, ne crepet

Sed in barathrum abeat suo cum podice.

PA. Deliras hercle, qui ipse maledicas tibi.

Quare æquo animo tuam hanc f'ram impuden' iã

Sed iam redi ad te, & audi si uis reliqua,

ME Hic sum, loq're. PA. Salus tua est certissima

Propter magnam numorum multitudinem.

Si quidem eos, ut iam dixi, dispensaueris.

Quantum etiam pro salute dederis, optime

Datum est, nec te eius capiet pœnitentia,

MER. Non poterit hercle, si quidẽ certa est salus

ACTVS.

Sed uereor non nihil, ne delicta nequeant
Pecunijs redimi, apud illum maxime,
Bonis qui nullis nec pecunijs eget.

PA. Possunt, crede mihi CO. Præsertim te iudice,
Sed non apud Deū. ME. Audis, hæc ut perneget?

PA. Si quid huic pergis credere, te ad insaniam
Cito rediget. Ecquid aliud habes, quo soluere
Tanta quæss debita? ME. Nihil. PA. Ecce
Quomodo

Igitur sperare potes, ne sis in carcerem
Trudendus, atq; tradendus tortoribus?

ME. Nullo modo. PA. Ecce. Ecquam nosti ad
cælum uiam?

ME. Nullam. PA. Ecce. ME. Sed huius te
accerfui gratia, ut

Ostenderes quæ ignoro. PA. Recte. Sed mihi
Docenti & ostendenti non uis credere,

Quā hoc tamē omnes discentes facere oporteat.
ME. Credam profecto, si quidem hanc deuiceris,

Et cor latum reddideris ex angustia:

PA. Fiet. Sed & interim mihi credi uolo.

Conditio testamentum ita ut dixi. Vis condere?

ME. Volo. PA. Iam ego ex Missis & psal-
terijs, & ex

Cunctis bonis operibus quæ prædicta sunt,

Cordi

SECUNDVS

Cordi salubria conficiam catapotia,
 Vt melius habeas, nec te Conscientia
 Diuexet miserū. ME. Propera igitur quātū potes
 Nam ex potione nihil sentio leuaminis.

PA. Conside Singulatim quodq; glutias,
 Comprime nunc os & acetum naribus admoue:
 Ne nauseas. Istuc magnopere proderit.

Ecquid tandem senis? ME. Me planè perditum.

PA. Quid, Perditum? Nil operantur catapotia?

MER. Multum ædepol. PA. Euge, sciebam isthuc
 antea.

ME. Nam pristinis malis adiungunt noua: PA.
 Hem noua?

ME. Ita inquam. PA. Nō dilatur tibi corculum?

ME. Nō. Sed uenter mirū in modum protēditur,
 Quasi morbo intercutelaborem. PA. Non est
 malum hoc,

MER. Non. Si quidem perire bonum est. PA.
 Quid hominis es?

Si arpensus fueris in statera, te duplo

Hinc scito fore grauiorē. CON. Vt eo facilius &

Ocyus ad inferorum centrum permees,

PA. Quid gannis propudium. Imò ut operibus
 bonis

Peccata uincat, & rectā in coelum uolet:

ACTVS

CON. Quonam modo ita uolabit uentriosus, &
Graui depressus peccatorum pondere?

PA: At à peccatis est solutus mea opera,

CON. At tua opera immersus peccatis est nouis.

ME. Heu me miserū, quā me istius dicta perimūt

PA. Deus te perdat: conscientia, quæ mihi

Inauditum prius exhibes negotium,

ME. Arte tua (ut uideo) istāc opprimere nō potes

Quantumuis animarum te medicum prædices.

PA. Video quid sit, Mouendus est omnis lapis,

Et ad sacram tandem confugiendum anchoram.

MER. Sacra & prophana quæso profer omnia.

Tantum ut quiesca: hæc, & cor angustijs

Soluatur. Accipies quidquid poposceris,

PA. Ne diffidas. Sed te iam ad sacra præpares:

Corpus domini Iesu Christi, custodiat

Te in uitam æternam. Iam nunc Conscientia

Si quid potest, obijciat. ME. Ne eximules rogo:

CO. Cur nō huic Paroche porrigis & sanguinē?

Cur quæ coniunxit Christus, tu discerpere

Audes? Cur non huic sacrum das integrum.

Quid hic ita male de te meritis, ut reum

Faceres, atq; etiam sacrilegio inuolueres?

PA. Quid tibi (malum) mulier isthæc curatio est?

Priscorum patrum sanxit hoc autoritas,

S E C V N D V S

Vt populo detur corpus absq; sanguine,
Ne sanguinem male cauta plebs effunderet.
Et istuc factum tu sacrilegium uocas?

CON. Sacrilegos patres qui sanxerūt, nec minus
Qui factum hoc peruicaciter defensitant,
Sanctis plus una Christi ualet autoritas,
Quàm si sexcenti patres afferrent suam.

ME. Nonne loquacem dixi tibi esse hāc plus satis
Etiam si nullus extimules. PA. Nonne & tibi
Dixi, hanc esse hæreticam, ut caueres sedulo
Ne te seduceret. Si soli crederes
Mihi, tam pridem emerisisses ex angustijs.

ME. Soli credam, si solus uera dixeris.
Nam ueritate opus est in iudicio mihi,
In quo aut uincere continget aut succumbere.

PA. Quasi nō semper tibi dixerim uerissima:
Non est meum mentiri aut fallere quempiam.
Qualem si me non censes, quid tempus tero?

ME. Ego uero talem te esse reor, nisi quod nihil
Propter tuam melius habeo præsentiam,
Aut uim occultas tuam, aut me Conscientiæ
Satanaq; prodis, de te sperantem secus.

PA. Quid ais? Non occulto quidquā, nec prodo te
Omnes salutis tibi commonstrauī uias,
Quas quidē & ipse irem atq; meo ostēdere patri

ACTVS

CON. Fortassis & tuum seducturus patrem?
Cæcus cæcis haud rectas ostendit vias.

PA. An tu me cæcum existimas uenefica?

CON. Tyresia cæctorem. PA. Væ capiti tuo!

CON. Tuo inquam, cuius hic frustratur opera.
Nec mirum hercule, sic agis omnia præpostere,
Ad vincendum uocatus es. sed uinceris,

Ad soluendum, sed magis atq; magis colligas;

Ad monstrandam ad coelum uiam. sed hæc tua

Monstratio directe deducit ad inferos.

Quare etiam hic tua opera obijcietur Cerbero.

ME: Audis te nil proficere, nec me liberum

Esse à peccatis. sed fore escam Cerberi?

Heu quàm patentes Orci fauces conspicio.

Quàm abiectum esse à Deo. Quàm me iræ iudicis

Obnoxium. Te parochæ rogo, oro & obsecro,

Si nil uales aduersus Conscientiam,

Ne me perpetuo agat reum. saltem mihi

Peccatorum auferas pondus grauissimum,

Vi respirare queam. PA. Abstuli equidem & au-

fero. CON. Vt

Qui plumbū imponit capiti. ME. Ne micā quidē

A pondere ablatam sentio. PA. Culpa est tua

Non mea. ME. Quo pacto? PA. Cur tu hæretica

huic magis

Credis

SECUNDVS

Credis quàm mihi? ME. Quia ueriora dicere
Videtur. PA. Qui sic? ME. Dicit, quæ ipsæ
probat,

Reum damnatumq; asserit, ita sentio,
Tu dicis quæ nec fiunt nec fieri queunt,
Reclamatq; tuis dictis internus dolor.
Quin etiam ex potione tua & catapotijs,
Monstrosus uentris tantum succreuit tumor,
Superciliaq; (frustra uereor) se erigunt.

PA. Vnum restat sacrum, quo acceptio non reor
Te peccatis ultra pressum iri. ME, quid sacri est

PA. Extrema à patribus nominatur unctio.
Qua sancto infirmi ungentur oleo in criminum
Remissionem. ME: Scio iam quale sit sacrum.
Sed eo nihil mihi est opus. PA. Hem quid audio?
Spernis sacrum hoc? ME. Non equidem sperno,
sed mihi

Iam nullus huius usus est. PA. Quamobrè ais?
MER. Ad iudicium uocatus sum, uir optime,
Non in palestram, quare causidicus mihi
Potius quàm aliptes conquirendus est. PA. Parè
Abest, quin de hæresi mihi si spectus fies.

ME. Vt res est loquor. Animæ certamen imminet
Non corporis, quæ me brem inungi nil moror.

PA. Caue sis, ut malis te opinionibus

ACTVS

Commacules, quum & alioqui res tua uermibus
Scateat. ME. Istiuc meis iam rogo doloribus
Dones. Verbo si quid consolatorio
Scripturisue potes, profer, audiam lubens,
Dolor ut uel leniatur, si tolli nequit.

PA. Dicenda quæ sunt, omnia iam dixi tibi,
Nec mirari satis possum, quæ causa sit
Cur circa te usq; adeo nihil profecerim.
Consului (crede mihi) permultis hæcenus,
Nec est inuentus dicta qui refelleret.

Nec qui quereretur se per me instructum male,
Nescio quid de te suspicer. Num criminis
Quid oblitus es fateri? Fac remiscere.
Siquidem haud iuuat nisi integra sit confessio,
Vah, iam recorder, Peccatorum capita tu
Duntaxat narraſti sine circumſtantijs.

Scis ita factū? ME. Scio. PA. Quin tu ergo denuo
Adhibitis confiteris circumſtantijs?

ME. Nō possum hercle meminisse circumſtātijs,
Quoties, aut ubi, quibus cum, quando, quomodo,
Cæteræue quæ uos curiosi quæritis.

PA. Cura est non pœnitenda, sine qua criminum
Plena haud potest remissio contingere.

Quare haud est mirūm, si non absolutus es,
Nec cordis excludi potuit angustia,

ME.

SECVNDVS

MER. Istiuc ergo in causa est? PA. Omnino. ME.

Quid igitur

Faciam? PA. Vt dixi, fatere circumstantias.

ME. Quid si nō possū? PA. Nō etiā absolui potes.

ME. Disperij oppido, quandoquidem ad impossibile mi

Salus redigitur. PA. Non animum despondeas,

Recordare. ME. Ah quid agam: Memoria minuitur,

Tempus proximat ad præstitutum terminum.

Hem, quid si quas requiris circumstantias

In scriptis uideas? PA. Idem erit, ac si memoriter

Mihi sint recitata. ME. Rursus in spem uenio,

Age ergo à Satana postulado codicem,

Illinc amplius erue si quid desideras.

PA. Quem tu Satanam, quemue mihi narras
codicem?

ME. Rogas? Non tu uides Satanam hic in angulo?

PA. Nunc tu quidem nugis garris aut somnias,

ME. Non somnio, nec cum nugis mihi negotium est

Sed certe Satanas illic sedet, & codicem

Erratorum meorum gestans omnium,

Et expectans animam ut deferat ad inferos.

PA. Deliras me hercle Mercator, & inanibus

ACTVS

Agitaris spectris. ME. Vtinam sint inania

Quæ uideo. Sed quæ sote, num tu non uides.

PA. Nisi te profecto neminē. ME. Nec, hactenus

Quæ toties est locuta Conscientiam

Vides? PA. Non. ME. Audiuisti certe. PA.

Etiam. ME. Haud secus

Et Satanas, quem non perficis, adest, & etiam

Illud audiuiti, PA. Audiuiti? Quid locutus est?

ME. Nihil ille uerborum, sed oppedit quater.

Propter quod factum me increpabas. Vnde iam

Intelligo te Satanam non uidisse. Sed

Obsecro, ab illo accipias uolumen, & legas

Quas quæris circumstantias, mea in quibus

Suprema salus uertitur. PA. Omnino tu breui ad

Insaniam me rediges, ut neq; uideam

Neq; audiam. Aufer nugas & ludibria. Dic

Verum: Nunquid adest ille? ME. Adest uerissime.

Sanctissimum, si uis, iusiurandum dabo.

PA. Vbinam? ME. In illo angulo, nos false per-

petim

Deridens. PA. Et peccatorum tuorum habet

Scriptum uolumen? ME. Habet. Sed uereor ne tibi

Illud non traditurus sit. PA. Si uere adest,

Volumenq; habet, ultro si non uult (me uide)

Cogetur dare per uim. ME. O si. Tum facile etiam

Scripta

SECUNDVS

Scripta inuito delere posses omnia.

PA. illuc rem deducā. ME. Sed unde hanc uim tibi

PA. Ne sis sollicitus. Huc æditue adferio aquam,

Et ramos aliquot consecratos arborum

Adurito, & sufficium facito celeriter.

Recte. iam nunc aquam in hunc aspergito angulū

SA. Pappax. ME. Audis adesse? PA. Vah totus
horreo.

Quin tu aspergis iterum? SA. Pappax: PA. Et
tertium

Asperge. SA. Papa pappax. PA. Magnum certe
hoc malum est,

Te etiam ludos facit & habet despectui,

Mihi aspergillum cedo. SA. Pappax. PA. Num
& mihi

Maledicte audes oppedere? Ecce isthuc tibi:

SA. Pappax. ME. Et te, q; uideo, nō magni facit,

PA. Ferox est iam, sed sentiet qui uir siem.

Hem Satana, cur non hinc facessis ad inferos?

SA. Pappax. PA. ut te fodiant corui à torrētibus

Cum isthoc tuo Pa pax Quid uelit inuelligo,

Exorcismis opus est. ME. Age age quidquid
potes,

PA. Exorcizo te Satana ut mihi respondeas.

SA. Pappax. PA. Ecquod ius hic tibi aut negoti-
um est?

ACTVS

SA. Pappax. PA. Hunc à peccatis mundum esse
asserō,

SA. Pappax. PA. Negas? Cur tu ergo non mihi
codicem

Tradis, ut absolua'tur etiam apud te, sicuti
Iam dudum est absolutus apud superos, bonis
Ex operibus & sanctissimi diplomatis?

SA. Pappax. PA. Exorizo te ut abeas, codice

Mihi relicto. SA. Pappax. PA. Num uis uiderier
Aduersus exorcismos esse contumax?

SA. Pappax. PA. Semper multumq; Pappax.
Heus cito

Aeditue, omnem nostram cape suppellectilem,
Vi abeamus. Nunquam me memini aliquē magis
Vidisse perditum, atq; hic Mercator est,
Apud quem furi e, cunctiq; cacodæmones
Totos tam ceruicose desident dies,
Vi sacris nec rebus nec uerbis pareant.

ME. Heus Paroche, quid agis? Tunc uir est eius
modi

Qui ἔστι τῶν θεῶν sit propter uentris tonitrua?

Mane obsecro. PA. Temet curato iam uale,

ME. Neme relinquis ante peractam fabulam.

PA. Peragat alius, nullum est mihi hic uadimon-
ium.

ME.

SECUNDVS

ME. Vbi est nunc, qui promittebat se suam animam
 Pro me daturum pignori? PA. Certissima
 Satanae praedae propter peccata plurima.
 Is te obfirmato hercule praestolatur animo:
 ME. Et hanc mihi consolationem praedicas?
 PA. Etiam. Vale. Tu perge, quid cessas? Sequar,
 ME. Abi, ut fractis cruribus, in crastinum simul
 Ad inferos descendas. Iam iam funditus
 Interij. O me ter & quater miserrimum.
 Cui in cunctis auxiliij nil est hominibus.
 Satanas obseruat, uexat conscientia,
 Tantum superest locum ut mihi quera apud inferos
 SA. Recte profecto haec orditur tibi cantio.
 Ecquid nunc speras? Ecqua alia praesidia habes?
 Me bellatorem strenuum, qui podice
 Ductores in quos sperabas deuicerim,
 Sed quando abierunt, & me abire tempus est.
 Tu hunc interea exerceto & seruato probe,
 Ne quis callidus e manibus eum eximat meis:
 Audis quae dico? CON. Audio. SA. Curato
 ergo. Statim
 Ego perfectis quae restant reuortar huc.

CHORVS.

ACTVS

Ille ter prorsus miser est quaterq;
Cui salus et spes tenues in auras
Cedit edocto male sana tantum

Dogmata Papæ.

Is suis stulte meritis superbit,
Immemor casus ueteris gygantum,
Se sua credens probitate cœlum
Scandere posse.

Tendit huc uires animiq; totos
Impetus per se ut placeat, satisq;
Legibus cunctis faciat nihilq;
Viribus obstet:

Si uidet nondum satis esse factum
Mox nouos cultus operumq; uanas
Cogitat formas quibus abq; uerbo
Diluat iram,

Quærit et numis opibusq; frustra,
Debitas prauis superare pœnas,
Et uelut iustus nihil extimere
Iudicis iram.

Sole sed postquam tenebris remotis,
Cernitur rectum simul atq; prauum,
Tum tumor fictus speciesq; recti
Solutur omnis.

Et grauis tantum manet ira iusti

Iudicis.

SECVNDVS

Iudicis, qui non operum mouetur
Cautus aspectu, posita sed urget

Intima legis.

Quo licet nullis penetrare factis.
Congrui cedit celebrisq; falsi
Fama condigni, pereunq; quos non
Gratia seruat.

Iussa si legis faceremus, atq;
In Dei uerbo stabilis foret mens,
Nec tamen nostris sequeretur ulla
Gloria factis.

Iam reos quum lex agat uniuersos,
Inq; diuersum caro flectat hærens,
Nullus ex factis alijs salutem
Adfore speret.

Christus est finis positus salutis
Solus ex legis colophon fideli
Absq; quo non hoc bene facta profunt
Totius orbis.

ACTVS TERTIVS

CHRISTVS: PAVLVS:

IN terras tibi erit eundum Paule. Accingere:
PA. Quamobrem? CH. Dicam. Mercator
quidam inferis

ACTVS

Propinquat peccatorum pressus pondere,
Illum decretum est reuocare, ut cœlestibus
Iungatur potius. Oportet ergo eum instrui
Dum in uiuis est, & sana doctrina & fide,
Queratur Satanas ne quam uim fieri sibi.
Vt quod iustum est iuste exequatur scilicet.

PA. Rectū isthuc. Sed quid illuc me mitti & opus
Quasi non regnet doctorum ubiq; copia,
Nihilq; uigilent aut curent Episcopi?

CH. Episcopi opes curāt, equos, scoria & canes,
Cum doctrina nullum illis est commercium.

At doctorum ora questum sapiunt omnium.
Quos nugatores quādo doctores uerius
Dicas, ita Papatus peruertit omnia.

PA. Hem Papatus, quod istuc animantis genus?

CH. Sedes est Antichristi & Babylonis γόυ &.

Ab huius doctoribus & ille doctus est,
Nimirum quo solertius petat inferos,
Secumq; ad iudicium humanas sordes ferat,
Opus est ergo ut aliter instiuatur, si modo
Dignus (ut in satis est) nostro consortio,
Sit habendus. Quare abi, & ut nosti illū perdoce

PA. Magnum magister est negocium, malis
Per omnem etatem imbutos doctrinis, & in
Paternis usq; inueteratos uestigijs,

Perfudo

TERTIVS

Persuadere ut dediscant funditus omnia, &
Doctrinis aures præbeant melioribus.

CH. Scio. Quare meo illum afflabo spiritu,
Ne aut desperet, doctrinamue tuam respuat.

PA. Oportet prorsus. Nam isthoc aiūt tempore
κληρονομία λὸν quoddā uiuere hoīm genus.

CH. Ita est. Sed abi. PA. Solus ne? CH: Vt uis:
Aut si lubet

Cosmas medicus te comitetur. PA. Suades probe:
Is per quā utilis erit ad ministerium mihi.

Vah, quod ferē oblitus eram, Vbi habitat ille, quē
Ais, mercator? ne errandum sit hospiti,

CH. Accede huc. Amplā illā in foro illoc nū uides
Domum? PA. Nondum. CH. Indicem obserua.

Certe ostium

Illud miniatum & apertum perspicis? PA. Etiā,
Nū illic habet? CH. Tenes, Propera, nox imminet

SCENA SECUNDA

MERCATOR. CONSCIENTIA.

Ne prorsus (intelligo) meū in caput infima
Et summa coniurāunt, cui nihil est spei,
Nihil auxilij, nil præsidij, nil remedij,
Nihil salutis in creatis omnibus.

Opinione cicius terris auocor,

ACTVS

Opes relinquunt, compedibus uinctum est lucrū.
 Medici uitam desperarunt meam. Interim
 Corpus peste uritur, animus horret indicem.
 Peccata grauant, diuexat Conscientia.
 Satanas oppedit me rapturus ad inferos,
 Peccatorum meorum uincens codice.
 Sentio profecto quid sit esse perditum, &
 Descendere ad inferos, & peccatis premi.
 Parochus relicto me sub cultro perfidus
 Fugit, dum se nil aduersus cacodæmonem
 Perspexit posse. Quo me uortam nescio,
 Quē implorē? Suppetiæ unde aut præsidia mihi?
 Certē uideo desperandum esse fortiter
 Nec hianti ore salutem querendam à perdito.

At papæ, quā lenis me afflauit spiritus,
 Reuocor ex inferis, spesq; redit denuo,
 Et excitatur animus ad orandum Deum.
 Ad illum me conuertam, quandoquidem mihi
 Omnes creaturæ negauerunt opem.
 Hem, ut hactenus nunquam Dei fui memor?
 Certe sentio Dei me afflari spiritu.
 Sed quid ad hoc tandem dicis Conscientia?
 Num & à Deo nil esse auxilij dicere
 Audes? CON. Quī dicam, quum ille possit omnia
 MER. Saluabor igitur? CO. Nō contradico, uelut
 Modo,

TERTIVS

Modo. ME. Credo uelle. Nam me iussit spiritus
Sperare. Peccatoris mortem haud uult Deus.

CON. Mutesco. Te saluo, saluabor & unâ ego,

MER. Præstolabor proinde omnipotentis manû.

SCENA TERTIA.

COSMAS PAVLVS

Iussit ne magister? PA. Iussit. Quoties uis tibi
Dici? Accipe pixides & alexipharmaca.

Albi præsertim hellebori tres sime uncias,

CO. Cui rei tantum? PA. Præstat superesse quam
Decesse. CO. Scio. PA. Age ergo ocyus ut eamus
hinc.

SCENA QVARTA:

MERCATOR. PAVLVS.

COSMAS. CONSCIENTIA

SAtanas abiit, quiescit Conscientia,
Nec quisquâ est, qui me peccatorû comonet,
Potio catapoliâq; partes agunt suas.

Supercilia eriguntur, & ante oculos mihi

Ingens bonorum operum obuersatur copia,

Propter quæ etiam me afflatus spiritu auimo,

ACTVS

Siquidem opera bona magni habentur ponderis
Apud Deum, nec pastor docuit perperam,

PA. He sunt ades, nisi foriè intellexi male:

Ingre diamur, patent fores. CO. I præsequar.

MER. Dictū Planudis esse uerum cerno, &
ἐν τοιῇν ἀγαθῶν ὅτι ἀληθὲς ἐλπίζω.

Sed heu uultu me tristi Conscientia

Iterum afficit, & Satanae recordor codicis

At aliq; ingreditur. PA. Salue Mercator. ME. O

Si possim. Sed qui estis, quidq; adfertis noui?

PA. Qui simus postea scies, iam hoc accipe,

Ad te peccatis atq; pestilentibus

Doctrinis pressum & irretitum uenimus

A Christo missi, qui est dignatus perditum

Te respicere. ME. Propter bona fortassis opera?

PA. Audis Cosma, quò nam iste teneatur malo?

CO. Satis quidem dictum est intelligentibus,

PA. Nequaquam Mercator, neq; isthuc sentias.

Gratis te fauore ille atq; gratia

Respexit, quibus etiam in illo ipso scilicet,

Mundi ante constitutionem electus es.

Sed hoc agamus. Quia respexit te, adsumus,

V cura & doctrina sana imbutus, iter ad

Cœlum & cœlestium teneas consortium.

MER.

TER TIVS

MER. Id percipio. **PA.** Primum autem isthuc
scire uolumus

An intellectum nobis captiuum dare

Velis tuum, & nostro parere iussui,

ME. Quia à Christo uos aduenire dicitis

Non intellectum tantummodo uobis meum,

Interna sed & externa uobis omnia

Permitto. Curate & docete quodlibet,

Vt peccatorum me exoneretis sarcina,

Quibus crucior & diuexor miserrime,

Et à Satana simul & à Conscientia,

Vt non longe absim ab inferorum faucibus.

Quidquid dixeritis strenue parebitur,

PA. Hūc animum etiam cœlestis tibi dedit pater,

Neq; talem hominum superba tulerunt germina,

Neq; alioqui morbus, quo te animaduertimus

Teneri, in hanc deducit te sententiam.

Quia ergo Christo & nobis te tuāq; omnia

Permittis, tibi iam iam consultum credito.

Age primum quid doleat, & quid molestie

Sustineas, nobis diligenter explices.

Vnde sciamus quo sanari possis modo.

ME. Affligor peccatis, & iam alterum pedem

In cymba habeo Charontis, & me perditum

Agnosco. **PA.** Primum sanitatis obtines

ACTVS

Gradum, quum peccatis te agnoscis perditum.

Sed habes ne aliquid interni atq; latentis mali,

Quod nostræ curæ atq; operæ aduersari queat?

MER. Nil quod sciam. PA. Scrutare iterum atq;

iterum. MER. Nihil

Quod sentiam, nisi quod sum semiperditus.

PA. Cur tollis dimidium, neq; prorsus perditum

Fateris, quod tamen fâtebare antea?

ME. Terrebar peccatorum multitudine

Prius. Nam peccata quoties considero

Inficiari haud queo me planè esse perditum.

Quum autem occurrit, quod iussus sum sperare,
tum in

Memoriam extemplo bona ueniunt opera mihi.

Ex quibus omnino me perisse haud dicere

Ausim. Quippe Deus illa quum respexerit,

Cur non mihi profutura credam plurimum,

Et ad salutem & promerendam gratiam?

PA. Ille ipse morbus est, quo te animaduertimus

Simulatq; sumus ingressi, occulte deprimi.

MER. Quò nam? PA. Latentis aliquid monstri
confues.

Et nescio qua times operum fiducia.

ME. Si isthuc est morbus, morbus est leuissimus,

PA. Imo (ne erres) grauissimus, ME. Nihil tamè

Sentio

TERTIVS

Sentio. PA. Eo res in maiori est discrimine,
 Leniter & tacite serpit hoc malum, quo ad
 Concretum & roboratum corpus & animam
 Perdit tandē. ME. Ita ne? PA. Nil est exploratius
 Accede Cosma, & (ut scis) tactu arterias
 Explora. CO. Hem nullus inest uitalis spiritus.
 PA. Quid ais? CO. Rem ipsam. Vix nunc tandem
 lentissimus

Sentitur pulsus. PA. Propere ergo quantū potes,
 CO. Seruasti ne urinam, ut de morbo certius
 Possimus iudicare? ME. Non. CO. At iam cito
 In uas quoddam uitreum cape, ME. Si quidem ita
 opus est

En hic habes: CO. Deum immortalem, quid malē
 Video? Responde. Ecquam sumpsiisti nuper ab
 Indocto potionem? ME. Sumpsi, At qui dedit
 Pulchre sibi ui debatur doctus. CO. Res probat.
 Num deuorasti etiam catapotia? ME. Plurima.
 CO. Cuius coloris erant? ME. A longe candida
 Videbantur, sed qui propius inspexerat,
 Recocta pice erant atriora: CO. Intelligo,
 Vrinæ prorsus iudicium accedit tuum.
 Ecquid tibi intestina dolent? ME. Non admodum,
 CO. Rigent uero erigunturq; supercilia? ME. Ne
 Ita ut uix oculos possim claudere. CO. Ecce, quid

2 ACTVS

Vener? Num intumui? ME. Aliquantum. CO:

Sine uideam,

Huiusquantum hoc? Aut hodie eris puerpera

Aut rumpere medius. Huc mihi tumorem inspicere

Paule. PA. Est profecto inges. Quo pacto perdit

Tantum tibi libuit mali silentio

Tegere? ME. Quia nihil attulit molestie,

Sed hoc tumore, dolorem cordis uincere

Me posse speravi. PA. Quasi oleo incendium

Restinguere posse speres. Dic uerum. Malis

Hic ortus est tumor persuasionibus?

MER. Imò optimis, quantum ego reor. PA. Num
cordis hoc

Cruciatu minuitur? ME. Etiam: Conscientia

Tacente et absente Satana. PA. Præsente quid?

ME. Non tanti facit istum tumorem, sed duplo

Eo me perditioem asserit. PA. Haud fallitur.

Quid si redeat. ME. Rapturus est ad inferos.

Cacodæmones ait obesis atq; tumidis

Impense delectari. PA. Recte prædicat.

Nam iniquitati in cælis nullus est locus

Nec obesi angustam per portam ingredi queunt,

Quando igitur hoc tumore Satana non potes

Resistere, neq; ullo pacto coelum ingredi,

In primis deponendus est, quo facilius

Cordis

TERTIVS

Cordis dein dolores sedari queant.

Tu fac nobis in hoc alijsq; obtemperes.

ME. Libenter, si quidem ad salutem pertinet.

Nihilq; contradicit Conscientia.

Quid ais tu? Hunc uolo tumorem iam deponere.

CON. Sapis. Nam eo, ut prädixi tibi antea.

Nil consequere aliud quàm ut celerius et facilius

Damnatus ad inferorum centrum permees:

PA. Non solet hæc rectis aduersari suasibus

Quantum quidem audio. ME. At prius nimis fuit

Incommoda & molesta, quasi ex industria

Cum Satana in interitum coniurasset meum.

CON. Ne nunc quidem quiescerem esse molesta, ni

Te tandem respici à Deo animaduertterem.

PA. Tace paulisper. Ante Cosma quàm hunc ego

Sanis, ut est mandatum, instruo sermonibus,

Purgari placet, ut uentris subsidat tumor,

Animusq; ad sanam doctrinam fiat capax,

COS. Sic ordo rerum postulat. Sed uix tribus

Tantus tumor hellebori poterit tolli uncijs.

PA. Et tu nimium putabas. COS. Num quid uini

adest?

MER. Isthic apud te in cyathò. COS. Heus puer,

absynthij

Virentis clam duos adfero manipulos,

ACTVS

PA. Cui rei? COS. Vt exprimatur succus quem
simul

Cum helloboro sumet in uino. PA. Mirabilis

Hæc temperatura est. COS. Morbo mirabili

Querenda temperatura est mirabilis,

PA. Intelligo. Habes. Matura. COS. Haud in me
erit mora,

Hoc totum est ebibendum Mercator tibi, ut

Purgeris, desinatq; hic monstruosus tumor.

ME. Herbis isthæc potio mixta est acheronticis,

Adeo dirus & acerbus exhalat odor. Haud

Potero bibere. COS. Forti audendum est animo:

Malo

Nodo malus (ut aiunt) cuneus querendus est.

PA. Clausis Mercator uno haustu exorbet oclis

Euge audacter. Nunc ego uirum te iudico,

MER. Eheu, quãto in uentrẽ descendit murmure:

PA. Iam nunc Mercator ambas aures arrige, ut

Sumptæ uim potionis animo intelligas.

Ne corpus solum sed & expurgetur animus,

A perniciosis quĩs laboras sordibus,

Conceptaq; penitus operum fiducia.

Quæ bona Deo placeant opera lex perdocet,

Vt ea quiuis scire ualeat compendio.

Hominum ne ullã adferatur excusatio

Placita

TERTIVS

Placita se uelle facere, sed nescire, quid
Aut quo pacto factum Deo placeat. Satis
In lege officia erga Deum atq; proximum,
Etiam nostro corde ostenduntur iudice.
Quibus uetuit quidquam addi siue detrahi
Scilicet accurate sunt ostensa omnia.

Porro, multis in lege homines peccant modis,
Primo quidem, quod legis altitudinem,
Neq; suam humilitatem humanus cernit animus.
Vnde suis legem sperat posse uiribus
Se implere, cælumq; digitis contingere,
Hæc autem, si quæ alia, est immensa cœcitas,
Nec cœcitas solum sed & superbia,
Qua caro sibi diuinam arrogat potentiam
Infirmitatem nec propriam considerat.
Opinioni autem huic (ne me forsân putes
Fingere, carniue immerito facere iniuriam)
Sanctorum autoritas reclamationum,
Quis nemo sanus in hac re deroget fidem.
Et singulorum iam nunc testimonio
Recitarem, nisi breuitas obstatet temporis,
Etenim omnes ore in hoc uno consentiunt,
Quod peccatores sint, nec fecerint satis
Carnalibus pressi oneribus, legi Dei:
Quare iudicium deprecantur, nec uolunt

AUCTVS

Operibus freti cum Deo contendere,
 Quin semetipsos damnant atq; iudicant,
 Diuina ut gratia relinquatur locus.
 Si huius sunt sancti (ut constat) sententiæ,
 Alios sentire aliud summum est piaculum.
 Quod falsa nec Deo ferenda gloria
 Instantur, & cœli meritis fastigium
 Superare seu condigne siue congrue
 Se posse putant, suisq; fruuntur somnijs,
 Deinde, consequitur error pertinax
 Quorundam, qui sibi uidentur sanctuli,
 Quandoquidem humanas tanti uires æstimant
 Vt legem implere possint, huc dementiæ
 Veniunt, quasi iustificatio suis operibus
 Promereatur, peccatorumq; remissio
 Ex meritis & propria iusticia pendeat:
 Hinc multiplicant opera, præceptis se & alios
 Excogitatis propria onerant industria,
 Relictis interim post terga legibus
 Quibus se debent occupare, qui Deo
 Servire uelint. Denum usu uenit, ut dum probe
 Se iustificatos arbitrantur operibus
 Aut lege, gehennæ mancipantur ignibus,
 Nam nulla ex lege, nullis ex meritis, neq;
 Factis apud Deum iustificantur homines,

Huius

TERTIVS

Huius rei efficax est testimonium
 Mors Christi, quæ humanarum plenis tibijs
 Declarat imbecillitatem uirium.
 Neq; Dei lex isthoc munere fungi potest
 Ut iustificet, quum semper homines arguat
 Esse reos, iræq; & maledictionibus
 Obnoxios. Hoc est, quod Moses filios
 Israel ad Iordanis usq; terminos
 Perduxit tantum, nec Iordanem transijt,
 Nec terram promissam potuit attingere,
 Sic damnantur, nec uita attingunt præmia,
 Nec iusti esse queunt operum qui fiducia
 Laborant, & præter leges norunt nihil
 Dei quo gratia impetrari possiet.
 Quamobrem Mercator, si quibus unquã es malis
 Imbutus opinionibus, actutum datæ
 Virtute positionis & Verbi Dei
 Radicius euomas suadeo, ME. Iam nausco
 Hercule. PA. Stulte nimis & peruerse sentiunt,
 Qui, quod diuina legi eiusq; operibus est
 Negatum, id humanis affingunt somnijs
 ME. Por gite mihi pelum obsecro. PA. Abomina
 Est domino omnis uirtutũ humanarũ tumor (bilis
 ME. Dirumpor miser, adeo duæ uelut acies
 In uenire concurrunt meo forissime.

ACTVS

Hem uicit pars una & insequitur alteram.

PA. Tene peluim Cosma, ego apprehendam
synciput.

ME. Mooc. PA. uome audacter. ME. Mooc,
Mooc. PA. Pape,

Quid uideo? Peregrinationes & preces,

Eleemosynas, ieiunia, indulgentias,

Vnà euomit. ME. Oh oh, gulam mihi peruelim

Dari ampliorem. Moc Mooc. COS. Digitos duos

Inferre. ME. Moc. COS. Ecce iam. Oh, quid ist-
huc obsecro?

Candele magnæ & plurimæ, diplomata,

Vestes sacræ, toti calices, & integra

Altaria prodeunt, & bini calcei

Duplicatis soleis. PA. Hē quid hominis es? Pape:

Qui ita saburratus iter ad coelos ingredi

Te posse putasti? COS. Mirum hercule spectaculū

Sed quid sibi Mercator uoluere calcei?

ME. Ad templā frequenter eundo illos attriuerā,

Cuius rei uolui extare testimonium.

PA. Quā diligentes sunt iam mortales, suis

In factis ponderandis, quasi non centies

Malorum numerus superet beneficia omnia,

ME. Væ misero mihi, dispereo totus. Moc mooc.

Heu stomachi fundamentum planè inuertitur.

PA:

TERTIVS

PA: Confide. ME. Mooc. CO: Vah quàm in
fundo atq; in intimis

Habitârunt isthæc. Misse sunt & Vigilia,
Psalteria, & patronorum fiducia.

ME. Mooc. CO. Quid isthuc Paule, quod geni-
minibus

Viperarũ simile prodit? PA. Sunt tã aliena quàm
Propria merita. CO. Deũ immortalẽ Paule, quæ

Tanta hominum est dementia, tã sit uola ut uorent
Aut comminiscantur? PA. Satanae plantaria

Et antichristi Cosma doctrinam uides,

Quam iam uniuerfis sermẽ insenuit cordibus:

Quid ais Mercator, ecquid sentis reliquum

Quod non euomueris? ME. Nihil, nisi uiscera

Etiã euomenda sunt. PA. Viscera curet aliud.

Nobis aduersus Antichristi dogmata

Adeoq; peruersam contra fiduciam

Negocium est MER. Nullo laboro dogmate,

Hei misero uenit inanitate murmurat,

PA. Ne timeas. Heus Cosma. Ventrẽ arbitror satis

Iam purgatum. Cunctus enim subsedit tumor,

Sed ad huc truci bus & elatis oculis manet.

COS. verum est. PA. Quare mihi & purganda
dum caput

Cerebrumq; uidetur. Ergo, ut scis, nasturcio, aut

ACTVS

Alio quodam medicamine fac ut sternuat.

CO. istud non magnam postulat scientiam

Mox fecero. Admoue nares, & spiritum

Attrabe. Recte. Hoc modo una et pectus & caput

Purgabuntur. Oculos claude atq; synciput

Manu altera tene. Hui quā fortiter. ME. Hei mihi

Cerebrū exquassatur. CO. Iā nūc arte ē naribus

Mucū emunge. Ohe, multas meritorum & operū

Bonorum emunxit opiniones. PA. Optime est.

Sciebam prorsus aliquid in cerebro mali

Residere. Supercilia refecato forpice.

Sic satis. Oculi iam atq; supercilia recte habent.

ME. Me miserum, ut tenuis atq; exuccus, & nihil

Quā syphar hominis uestra sum factus opera.

Ne cerebrum me quidem iam habere iudico.

Neq; quidquam humanarum in me restat uirium,

Adeo me elumbem constituit purgatio.

Iam iam profecto per foramen acus iter

Si mihi sit agendum, facillime confecero.

PA. Ad cælum ituros tales esse conuenit.

Sed age dic mihi, quid nunc de te uerissime

Dicere habes? ME. Id quod dixi, sed nec mentiar

Si me omnium qui uiuunt perditissimum

Dixero. PA. Recte. Ecqua præsidia salutis aut

In temetipso, aut in creatis omnibus

Nosti

TERTIVS

Nosti? ME. Nulla. Sed aduersantur mihi omnia.

PA. Si igitur tibi contingat salus, num è gratia

Dices aut ex meritis tuis contingere?

ME. Ex gratia prorsus. PA. Quid ex meritis tibi

Deberi ais? ME. Vt non unus me Cerberus

Deuoret. PA. At iusticias tuas quanti aestimas?

ME. Ah tantidē quāti stercus. PA. Iuste aestimas:

Nihil ergo gloriaris, sed te perditum

Planè agnoscis, etiam si haberes omnia

Monachorum & totius mundi opera atq; merita:

ME. Eo magis essem perditus. PA. Hinc te colligo

Ab humanis planè expurgatum sordibus,

Et esse diuinæ capacem gratiæ,

Vis liber esse à peccatis & consequi

Salutem? ME. Volo. PA. Vis expeditā ad hoc viā?

ME. Volo. PA. Crede ergo in Iesum Christum &

saluabere.

ME. Quid de illo credā? PA. Quod pro peccatis

Sit mortuus, & resurrexerit, ut innocens (tuis

Et iustus habereris coram Deo. Is tua

Iusticia, sanctificatio & redemptio est.

ME. Nunquid tu his contradicis Conscientiæ?

CON. Quis diuinis contradicat sermonibus?

Quin & peccatorum obliuiscor omnium.

ME. Sed Satana codex mihi molestus est nimis.

PA. Mortem Iesu Christi Satana furoribus

ACTVS

Et peccatis, magna opponas fiducia
 Nunquam poterit accusare electos Dei,
 Quos Christi uiderit conspersos sanguine.
 ME. His dictis (sentio) suffragatur spiritus,
 Qui cordi illabitur meo, & fiducia
 Simul & amore erga cœlestem implet patrem.
 PA. Istiuc tene, Satis ad salutem instructus es.
 Dei duntaxat te commendes gratiæ,
 Ut perficiat quod in te cœpit opus bonum
 ME. O quantam conspicio salutis copiam:
 Quam uultu me benigno respicit pater?
 Quam & hilari uultu me iam Conscientia
 Aspiciat? PA. Isthæc credentis animi indicia sunt,
 Proinde perge Satis in Christo diues es,
 Satis iustus, satisq; tutus ab inferis.
 Quia igitur isthæc te credere cognoscimus,
 Effectimus id, cuius sumus ad te gratia
 Mihi. ME. Credo Christum iusticiam omnem meam
 Esse, eiusq; opera me à peccatis liberum.
 At uobis merito magnas habeo gratias,
 Quod & istud me docuistis, & à prioribus
 Præuis doctrinis animum expurgastis meum.
 Quibus me oneratum & inflatum, semper tamen
 Propter peccata momordit Conscientia,
 Ea nunc quiescit, neq; me accusat ut prius,

Diui

Diui
 Hac p
 Form
 Neq;
 PA. I
 Quo
 Nob
 Etia
 Hanc
 ME.
 ME.
 Qui
 Inter
 Inse
 Cun
 Red
 An
 Scie

Qu
 Vi n
 Nec

TERTIVS

Diuinæ scilicet concedens gr̃a i.e:
 Hac pacata, nihil etiam Satana mihi
 Formidabilis erit: cod. x. In hac fide
 Neq; inferorum portas extimescam ego.
 PA. In unum Christum colloca fiduciam,
 Quod cōtra omnia mala tibi erit alexi pharmacū
 Nobis ad superos redeundum est, & interim
 Etiam atq; etiam caue, ne quis fallacijs,
 Hanc tibi fidei simplicitatem contaminet.
 ME. Meminero et faciā. PA. Nos abimus iā, uale
 ME. Pergite foeliciter. Iam tandem sentio
 Quid inter hominum commenta & Verbum Dei
 Interfit, & Dei quid possit gratia
 In seruandis hominibus, qui alioqui suis
 Cunctis uiribus ad inferos descenderent:
 Redeat nunc Lyochares, aut Satanae uel decem
 Animo securo & tranquillo moriar, satis
 Sciens Dei me seruatum iri dextera.

CHORVS.

Que tanta mundum uexat inertia,
 Quousq; tandem lumina perdidit,
 Ut n. sciat rectum atq; prauum,
 Nec bona nec mala rite cernat?

ACTVS

Magnis requirit friuola sumptibus,
Artesq; caute discit inutiles,
Et utiles post terga linquit,
Haud opibus totidem parandas.

Quid non agit pro corpore debili
Sanōne? Qua non sollicitudine
Victus laborat comparandi,
Seq; suosq; fouens benigne?

Cur non eodem sollicitus modo est
Aut cur laboris cessat & ingeni
Vigor, futura pro salute, &
Præsidij anime quietis?

Si artes quis omnes atq; scientias
Perdiscat, isthinc uiuet & ingeni
Fructus quidem carpet suaues,
Corporeos tamen & caducos,

Hoc iura querunt, hoc medici uolunt,
Hoc rhetores hoc artifices simul
Spectant, scopum omnes hunc labores
Terrigenum inspiciant oportet.

Fiunt probe, nec dicimus amplius.
At nulla pax est cordibus impijs,
Nec doctus indoctus ue seui
Rumpere uincla potest tyranni.

Non rhetores, non hoc medici docent,

NON

TERTIVS

Non iurium solertia multiplex,
Nec Principis mundi furores
Grammatici moderare possunt:

Verum è supernis ni doceat pater,
Christumq; nobis spiritus inserat,
Frustra laborat mundus omnis
In superas penetrare sedes:

Constat. Tamen non pectora pandimus
Nec sustinemus scire, quid à patre
Demissus edoctusq; narret
Filius, ille redemptor orbis.

Pars illius uerbum exitiabili
Repellit ira & persequitur male
Sub heresis nota, nihil qua
Sors tulerit magis expiandum.

At pars ueterno turpiter incubant,
Suis deq; censent quid doceat Deus,
Si suppetit uini panisq;
Copia, sat sibi sunt beati.

Pars magna quædam scandala subserunt,
Deiq; uerbum in ludibrijs habent,
Et ut sonet nunquam se iniquo
Haud perhibent animo da'uros

Absq; hoc tamen nil cætera proderunt.
Curæ nihil, nil & sapientia

ACTVS

Prodest, nec ullæ artes doliq;
Iudicis effugient ab ira,

Sic magna iuste pars hominum perit,
Et sempiternis uritur ignibus.
Nam nescit & nescire uerbum
Et manibus pedibusq; curat,

ACTVS QUARTVS

LYOCHARES, PRINCEPS,
EPISCOPVS, FRANCISCANVS.

H Vi ille, ite, properate. Iam olim oportuit
Iudicio adesse. Gressu uix testudinis
Inceditis. Haud unquâ alios æque repperit
Tardos. Num etiâ post mortē uos podagra tenet?
PRI. Non ô bone, Num uolare nos toti sarcinis
Onustos posse putas? LY. Quæ ergo dementia
Adegit, tantam uos ferre supellectilem?
EP. Quasi nescias nos ad iudicium pergere. LY:

Scio

Equidem isthuc. Sed quid ad iudicium pertinet
Alta ra, templa, sacella, monasteria, precum
Ingentes codices, cucullos, & alia
Tan ridicula quàm inania ferre, lentius

QVARTVS

Vt conficiatis iter? **PR.** Na tu imperitus es
Papisticae doctrinae. **LY.** Qui sic? **PR.** Iudicem his
Placare uolumus donis & corrumpere.

LY. Quid, iudicem? **PR.** Ita inquam. **LY.** Facinus
egregium hercule

EP. Ita est ut dicis. **LY.** Si quidē potestis. **PR.** Oh
Num isthuc dubium est? **LY.** Non uulgare pro-
fecto. **PR.** Quid ais?

EP. Equidem profecto si sapis, hunc non audies,
Quippe, ut uidetur, nō est theologus. **FRA.** Neq;
Vt arbitror, Scotum aut Alexandrium de Ales,
Aut Bonauenturam, aut Angelum, aut Thomam,
aut Capram,

Aut illos qui iam sunt doctrine Principes
Emseram, Viuzelium, Coclear & Eccium,
καλὸς τε καὶ σοφὸς unquā triuit. Namq; si
Secus esset, sciret certo causas ordine
Ob quas talia saluandis huc ferenda sint.

LY. Vah, tu mihi uideris sapere, Sed promone
Gradum, nisi mauis sustinere uerba,
Cum Satana disputato coram iudice,
Non memini quando alios unquam citauerim
Aequae hydropicos & podagrosos, aut plura quē
Et grandiora ad iudicium gestaerint,
Quorum ueita mœstē fuerint Conscientie

ACTVS

Vos, (ni fallor) peregre regie peribitis.
 Nam & obesi estis grauesq; & Horco plurimum
 Supellectilis adferitis. Quare ut fortius
 Vos possidere laboret Satanas nil opus.
 Suaeptae enim natura ad centrum grauias se
 Mouent. EP. Ne curato. Nil est periculi,
 Nullius Satanae formidamus impetus.
 LY. Maeste excelsi animo. Quid frustra stultus
 ego pro
 Vobis timeo? Iam hoc me loci opprimini.
 Diuortar huc paulisper, mox reuenero.

SCENA SECVNDA PRINCEPS, EPISCOPVS, FRANCISCANVS.

Ille hinc abiit truculentus noster carnifex.
 Ecquid animaduertistis illum pendere
 Nostri apparatus parui, imò nihili propè.
 EP. Animaduertimus. Ad desperandū nos lubēs
 Suis dictis perduceret. Sed nihil agit.
 PR. Quin & conuicia dixit peritis quasi:
 EP. Deo nos acceptos fore non intelligit.
 FRA. Hoc agit (in mundo quod sycophanta plu-
 rimi) ut

Nos

QVARTVS

Nos iurgijs à recto deijceret statu.

Vtq; maledicis dictis exterriti, omnia

Relinqueremus impedimenta & sarcinas,

Vacuiq; appareremus coram iudice, &

Salutis omnem abijceremus fiduciam,

PR. Mihi hercle commouit animū. spemq; minuit

EP. Caue sodes, ut quid genio auscultes malo.

FR. Cedo, quis te instruxit morituroq; adfuit?

PR. Tui ordinis Seraphici uenerandus pater.

Is hæc imposuit, & his me iussit fidere.

Gregaliumq; suorum meritis & bonis

Operibus grauidum prægnantemq; reddidit,

Ita ut perspicis. FRA. Instructus es ad uitam satis

Caue faxis ut abijcias temere quidpiam.

Nam & nos res ferimus ad iudicium eiusmodi, &

Speramus nobis profuturas admodum.

Nam suprema hæc Papatus est instructio.

EP. Suprema & optima est. PR. Videtur hercule

Siquidem & meus instructor se aliam cōfessus est

Nescire armaturam, alioqui doctissimus.

Sed, (amabo) quia fors nos coniunxit ad hoc iter,

Idemq; iudicium citati accedimus,

Nostrium unusquisq; dicat, qua fiducia

Præ cæteris fretus confidit iudicem

Fore placatum, in quibusdam nos uideo pares,

ACTVS

At rursus in quibusdam ualde diffares.
 Aequae tumemus omnes, aequae sarcina
 In tergo est compacta & constricta fortiter
 Nostrium unicuique. Meam mihi quidem mala
 Imposuit quae sequitur Conscientia.
 Quo pacto & uestras uobis impositas reor,
 Moeste quoque sunt nostrae omnes Conscientiae.
 Similiter & terram intuentur cernue.
 Ceterum in armatura magna est diuersitas.
 FRA. Nihil est absurdum. Quid? Pictos in parietis
 Nunquam ne uidisti Diuos? PR. Sepeissime.
 FR. Vidisti certe alium alio ornatum modo,
 Petrum clauibus, Ioannem calice, libris
 Augustinum, Paulum gladio, Laurentium
 Craticula, Lapidibus Stephanum, Dominicum
 Lupo & face, quinque Franciscum uulneribus, ut
 Interim equites totos cataphractos taceam. Ita
 Etiam inter nos non miranda est diuersitas.
 PR. Intelligo. Sed meam uobis fiduciam
 iam exponam. EP. Hic sumus, Expone. PR: Prae
 ter bona opera
 Quae magna summa emi, et praeter sumptus, quibus
 Templum & coenobia construxi, & praeter alia
 Quae magna spe suffarcinatus adfero,
 Summa spes est in Pontificis diplomate.

Quo

QVARTVS

Quo mihi peccatorum omnium remissio
 Et iam plumbo firmata est. EP. Spem bonam oblines?
 At mihi præter cætera bicipiti in insula, &
 Empio bis quindecim aureorum millibus
 In pallio spes est, & ea quidem optima.
 Etenim hæc me testabuntur ex cælestibus
 Esse, & non uulgari exornandum gloria.
 PR. Quia spei non aduersaris mea, neq;
 Ego tue aduersabor. Per me ita pergas licet:
 Cui tu Franciscane fidis maxime?
 PR. Ego? Me uobis præcursum esse arbitror
 Albis equis. EP. Tu? Qua quaeso fiducia,
 FR. Religionis, paupertatis, castitatis, &
 Obedientiæ, in quibus est perfectio.
 Cucullo tamen isthoc fido præ cæteris,
 In quo impossibile est ut damnetur quispiam.
 Ut à Deo promissum est Seraphico patri.
 PR. Papæ. Tanta ne latet in uestitu sanctitas?
 FR. Prorsus. Neq; hoc Coclear nec Eccius negat
 Et si utilia suadenti inducitis animum
 Obtemperare, saxo ut eisdem utamini (quar
 Mecum præsidys. EP. Cupimus, ut et pro isto lo
 FR. Inclinate ergo capita, ut uestis uos sacra
 Obumbret. Sic satis. iam nunc omnes simul
 Eadem aduersus Satanam spe pugnabimus.

ACTVS

Hoc uno confirmastis uestra opera omnia,
 Vt apud Deum quàm plurimum ualitura sint.
 EP. Ita ne tandē? FR. A. Nihil est hoc certo certius
 PR. At quis nostrā in iudicio causam acturus est?
 FR. Quis, nisi patrōi, quos quisq; ex Diuis habet
 Quos delegisti tibi? PR. h. Matrem ipsam iudicis,
 Et Ioannem Baptistam. FR. A. Insignes hercule,
 Et eos ipsos qui utrinq; assistent iudici,
 Si qua modo habenda est hic fides pictoribus.
 EP. At ego Petro me & mea commisi Apostolo.
 PR. Soli ne? EP. Ita. Potens est in cœli curia,
 Ipsasq; clauēs ad cœli portas habet.
 Vt possit intromittere quando & quem uelit.
 FR. Ita etiam me Francisco soli credidi,
 Qui pro me semper quinq; gestat uulnera,
 Quibus ualet quod diuorum nemo ualet.
 Sed cur cessat redire Lyochares, ut hinc
 Eamus ad merita & condigna gaudia,
 PR. Non uideo cur nobis properandum etiam fiet
 Cui pereundum est, satis mature deperit
 Vel uestperi. FR. Quid hominis se? Si nos salus
 Falleret, haud scio quo non pacto omnes falleret:

SCENA TERTIA.

LYOCHARES. MERCATOR.

TERTIVS

Quid est Mercator, nōdum à franco fordia
Rediisti, ME. Neq; uero illuc iui, neq;
adeo

Ire uolo, nec in hoc nasus me figit tuus.

LY. Eia. Quin tu ergo surgis, nam tempus uocat
Ut eamus. ME. Quin tu dicis mihi. Equidem
haud moror. (haud moror.

LY. Iam dudum te comites expectant. ME. Ecce

LY. Age ergo ocyus. ME. Ecce, inquam, me ac-
cinctum probe.

I præsequar. LY. Quid agis? ita ne ibis uacuu es
Absq; suppellectili? ME. Non uacuu ô bone,

LY. Same ergo quæ sumpturus es. ME. Immo
habeo omnia.

LY. Quenam? ME. Bonum & tranquillum ani-
mum mecum fero, &

Fronte exporrecta unà ibit Conscientia
Cætera mortua suis relinquam mortuis.

LY. Rara auis es, & rara est isthæc sapientia

Quare ex facto hoc tuos comites miraberis

ME. Quid illi, Num alia quædam secum deferūt?

LY. Plurima, Sed sequere, ME, Te uero sequor
lubens,

SCENA QVARTA

FRANCISCANVS, PRINCEPS, EPISCO-
PVS, LYOCHARES, MERCATOR

ACTVS

Sed ecce redit Lyochares festino gradu,
Eumq; equis duo sequuntur passibus.

EP. Comites fortasse nostri ad iudiciũ
FR. Arbitror.

PR. Vir est & mulier quædam. FR. Conscientiã
Viri puto. PR. Si est, nostris ea Conscientijs
Disimilis est. FR. Quæ in re? PR. Rogas? Mag-
nam arguit

Vultus serenitas dissimilitudinem:

FRA. Et nostræ erunt serene quum perspexerint
Nos omnia uicisse bonis operibus mala. Is
Falso ducitur aliquo fortasse gaudio,

Quod mox rediget iudicium ad mœstitudinem:

PR. Sed nonne uidetis, quàm ille sit exilis, citus
Vacuusq; ab omni onere? FR. Subita præuētus est
(Vt opinor) morte, aut uino aut in bello occidit,
Nihil unquã habēs curans ue habere operis boni.
Melior longe nostra est conditio. LY. Illos uides

Tuos comites. ME. Papæ Lyochares, diues &
Tumidum sodalitiũ. Sed Conscientiæ
Illorum uah quàm nutant astantq; teirice.

LY. Quid nunc agitur? EP. Expectatur. LY.

Nunquid placet,

Adduco uobis comitē? EP. Imo hercle perplacet:

ME. Saluete. FR. Nos quidem salui recte sumus.

Tu

QVARTVS.

Tu ut saluus sis, non etiam curasti probe.

ME. Qui sic? FRA. Cur non tumes? cur nil operis boni

Ad iudicium adfers? ME. Imò uero plurima

Adfero. EP. Nimirum qui es nuce cassa cassior:

ME. Nemo prudens thesaurū in propatulo gerit.
Inq; uia præsertim obfessa à latronibus.

FR. Loquēris forsā hic nobis sententias?

Vah tibi: ME. Væ uobis hiscēq; uestris sarcinis:

PR. Mittite male ominari. Dic tu quæso, cur

Ita uacuus aduenias, & cur alio modo

Atq; omnes alij, & quān nos instructus sies:

LY. Nihilominus & inter loquendum pergite.

Iam dudum scio iudex tribunal occupat.

Vobis dico mulis marianis, pergite.

Vos tonsi præcedite nisi uultis uerticem,

Actutum hac uobis uirga prorsus deglubi.

EP. Ne sæui quæsumus, pergemus strenue:

PR. Heus tu, quisquis es ad me concede paululū:

Tenuitatisq; tuæ mihi ediffere modum.

ME. Fui ego ita ut uos timore insigni præditus,

Constrictaq; erat huc perferenda sarcina

Ex uarijs & meritis & operibus bonis.

Quæ multum in iudicio mihi essent usui,

Sed nescio quo fato, Conscientiam

ACTVS

Molestam sum sortitus ac incommodam,
Quæ omni reclamauit meæ fiducia,
Donec spem omnem mihi ademit cum puluisculo.
LY. Procedite inquam. PR. Quid? Nullam illa

sarcinam

Tibi imposuit, ut nobis impositas uides?

ME. ingentem prorsus, qua me pressit ad inferos.
Sperare nec ullo potui pacto gratiam:

Et iam iam Satanae ultro me uolui addicere:

Sed ecce cœlesti sum afflatus numine. (cui)

EP. Genio aliquo fortasse malo. FR. Ita ut prædi

PR. Tacete obsecro. ME. Statim aderat Paulus
cum optimo

Quodam medico, id quod ex euentu colligo, (tus

PR. Quis ille Paulus? ME. Apostolus. Ille fundi

Omnem helleboro mihi tumorem depulit. (ris,

PR. Quid ais? ME. Euomuiq; opa magni ponde

PR. Apage, haud places, qui bona opera euomue
ris. FR. Hunc

Quod audias, te uehementer miror. PR. Nihil

Periculi est. FR. An etiam nondum intelligis

Hæreticum esse? PR. Satis. EP. Mirum ni exus
stus fuit.

PR. Quid postea? ME. Oēs sunt ablata sarcinae

Et anteriores & posteriores simul.

Et maior

Q V A R T V S.

Et maiorem in modum exhilarata est tum mea
Que ponè seqtur Consciētia. PR. Quid id modo?

ME. Vnius concepta Christi fiducia.

EP. Hereticus te aliquis misere decepit mi homo.

ME. An deceptus sim n̄ scio, pacem me quidem

Sentio adeptum cunctis abiectis operibus

Sola fide. FR. A. Hem sola fide? ME. Ita inquam.

FR. In pessimum

Ruisti dogma hereticorum hereticissime.

Si Paulus isthuc te docuit, prorsus fuit

Papisticæ imperitus sanctimonie.

Quin si hoc perget docere passim, mox sacro

Romana sedis percucietur fulmine.

ME. At bruta nihil ille extimescit fulmina.

LY. Pergite, quoties uobis dicendum est? Pergite

EP. Miror, quî nam Paulus tandem reuixerit

Cuius iam olim, doctores nostri & Episcopi, &

Nomen & antiquata ignorârunt dogmata.

Nullumq; (quod sciam) in Romana cûria

Locû obinuit. FR. Demiror te isti credere (sex.

Qui aut cerdo fuit, aut, quod credo magis, carni-

Aut quid refert, si iam reuixit maxime?

Non Christianorum est doctor sed gentium.

Viuat Cocleare & Vicelius & ceteri

Quos iam fors Christianis doctores dedit,

A C T V S.

Quosq; audiendos de coelo intonuit pater
ME. Scilicet. At si tantum armaturæ feditis
Vestræ, cur non erigitis Conscientias,
Minutos terræ etiam obseruantes calculos?

FRA. Dicam. Fidimus eadem opa et diffidimus:
Nescit enim homo utrū sit dignus amore uel odio.
Ita nos armatura nostra fortes sumus,
Et interim sunt mœsta Conscientiæ

MER. Mirum prorsus negotium. FRA. Quam-
uis bene

Speremus propter opera nostra plurima,
Tamen iudicij ille formidant exitum.

Qui semp est incertus. MER. At mihi certus est:

FR. Credo hercle. Nam certissime damnaberis:

LY. Coram iudice si quid lubet, contendite.

Nunc iter agendum est. Ecce cucullate hoc tibi.

Nolo te frustra hic instituisse Academiam.

SCENA QVINTA.

SATANAS, FRANCISCANVS,

EPISCOPVS, LYOHARES, PRIN-

CEPS, MERCATOR.

M Ale perdat deus istos sophistas impios,
Quibus die hodierna mane à summo sta
Ad hoc usq; diei uocatā opam dedi. (cum
Adeo

QVARTVS.

Adeo nihil sine me uolunt concludere,
 Neq; in minimis rebus neq; etiam in maximis,
 Ideo fortassis, ut si res male ceſſerit,
 Expediant ſe, atq; omnē in me culpā tranſſerant.
 Conentur. Ego mea ſacta tuebor approbe,
 Neq; fatebor culpam quam nunquam fecerim.
 Cuius iuſſu quaſo aut inſtinctu ita hodie
 Frequentes conuenerunt? Quo referente tam
 Atrocia inierunt contra uerbum dei
 Conſilia? Ego hercle meos inſpexi codices
 Tota nocte, ut quorundam ſcirem crimina,
 Quibus hodie in iudicio aduerſari uolo.
 Vt ergo legi & amotaui crimina, ē
 Veſtigio reos perrexī inuiſere,
 Ne quis eos ē manibus eriperet meis,
 At medio in curſu me Sophiſtarum uocat
 Cohors, ſibi ut adeſſem, magni intereſſe illud mea
 De quo conſultando ſit habenda concio.
 Poſtquā ueni, cognoui tandem quid rei
 Eſſet, Conqueſti ſunt ſe Euangelio premi.
 Nec ad extirpandum quidquam ſe prioribus
 Conſilijs proficere, quare ſe quid noui
 Excogitaſſe aiebant, quod proponere
 Vellent meo ut etiam probarem calculo.
 Ita auſcultando ac decernendo congrua

ACTVS

Tantum diei contriuimus. Vnde metuo
Ne aut iudicium neglexerim, atq; nemine
Accusante & contradicente, iudicis
Meos uideam absolutos iam sententia.
Aut recte docti in extremis resipuerint.
Verum fax sciam tamen quæ gesta sint
Curriculo. Extemplo, si est quod metuo, capitula
Sophistica spiritus exagiet uertiginis.
Quorum opera tantum mihi periit lucrum.
Euax. Res saluæ sunt. Salutare collibet.
Nunc primū ecce uenit Lyochares. Omnes probe
Instructos uideo, & rite mea ex sententia.
FR. Væ nobis, rectè Satanas obuiam uenit.
Quo suades fugiamus Lyochares? LY.

Quin ego

Vt procedatis suadeo, nisi uerbera
Mauultis accipere, quæ prolixè dabo.
Non est iam fugiendi nec tempus nec locus.

MER. Vbi est tuus herculeus iam animus, ut be-
stiam hanc

Conficias & pro te, & pro nobis omnibus?

SA. Cur tam sero uenitis electi mei?

Lyochares, cur tam serus? Ly. Cum tot oneribus

Hos asinos non citius potui protrudere.

SA. Credo. Hercle me breui diuissimum fore

video,

QVARTVS.

Video, quum mihi tot quotidie accedant opes.

Sed ubi relictus est Mercator optimus?

LY. Eccū. Non agnoscis? SA. Non agnosco, neq;

Esse arbitror. LY. Est ut dixi, neq; alius heri

Vllus mercator huc citatus est. SA. Age

Sophistarum iam iam aspicio uertiginem,

Nam isthic certe è retibus ereptus est meis.

Dum alia agere habens illorum synodo interfui.

Neq; tumet, neq; quidquàm fasciculorum gerit.

Ha ha sophistæ quam pulchre uobis lucrum hoc

Rependam. Vah stultus ego illos qui audiuerim.

At interim uos tres cito mecum pergite, ut

Acceptum in uobis detrimentum sarciam.

FR. Apage à nobis in maximam malam crucem.

SA. Vos quoq; mecum commilitones optimi.

EP. Quid uī trahis nos? An non qui simus uidēs?

SA. Video hercle perspicue uos esse acheronticos

Et impiorum iungendos collegio.

FR. Imò coelestibus. Quid uim nobis facis?

SA. Quid multis opus? Huc aio mecum pergite.

PR. Heu Lyochares, uī trahimur. Quin fieri in-

hibes.

EP. Heu indicta causa corripimur ad inferos.

Ad iudicem coelestem prouocamus. LY. Heus

Satana, mitte, æquum postulant, tibi suadeo

ACTVS:

Ne manibus ius tuum obtinere quærites.

Sed expectes iudicis & tu sententiam:

SA. Quid in re apta aut iudice aut iudicio opus?

Tam hosce meos esse nosti, quàm quos maxime.

LY. Non inficias eo, sed isti pernegant.

Quamobrem ius decerni iure conuenit.

SA. An nescis, qui nõ credit iudicatus est?

LY. Scio. Sed isti se arbitrantur credere.

Quod uerum ne an falsum sit, iuris arguet

Dicussio. Vt ne ipsi quidem possint queri

Vim aut ullam deniq; sibi fieri iniuriam.

Quare uim cohibe et iudicium unà accedito:

SA. Huc ergo si quid lubet. Ad iudicium etiam

Recte meditatus uenio. Experiar hercle an

Ita uentriosi, totq; onusti sarcinis,

Cœli portam uel tandem possint ingredi:

Hoc sanè pro uobis laborabo magis,

Quo estis habitiores. Neq; tamen te negligam

Mercator, quanquàm es quouis pumice siccior.

Queretur certe, quo mihi omnes uendicem, &

Sophisticum ne quid noceat negotium.

CHORVS.

Periculosum, friuolum ac inutile,

Quin & nihil damnosius,

Quàm si suis audax opinionibus

Quis

QVARTVS:

Quis fidit in rebus sacris.
 Mortaliumq; ducitur prudentia,
 Innititurq; erroribus,
 Aut spem fidemue fingit, aut bonum aut malum
 Autoritate Principum,
 Papistica persuasus aut ecclesia,
 Verbi Dei absq; numine.
 Nullum ualens proferre testimonium ex
 Apostolorum litteris:
 Spei nec suæ consentiunt oracula
 Accepta sunt quæ coelitus.
 Falletur ille spe fideq; protinus,
 Illusus & damnabitur.
 Ceu qui cibum potumq; sumit somnians
 Et excitatus esurit,
 Sic ille spe gaudebit hic multum quidem
 Quam non probabit exitus.
 Beatus ille quem Dei uerbum docet,
 Certoq; ducit tramite.
 Vnde actiones profluunt omnes suæ,
 Nec fallitur fiducia.
 Et spem fidemq; firma sustinet petra
 Non diruenda fluctibus
 Qualem Dei uerbum esse nullus hæsitat,
 Qui sit salutis particeps.

ACTVS

Quod spes & acta firmat atq; credita
Cernenda præbet exitu.

ACTVS QVINTVS.

CHRISTVS, PETRVS.

CErte Satanas magnificū quid cōmentus est
Dum Papatum finxit, suisq; negocijs
Præposuit. Nihil enim Papatu audacius.
Nihil tetrius. Nil fidei perniciosius.
Nihil arrogantius, Nil pestilentius.
Nil quotidie Horco plura mittit funera,
Aut bello aut doctrinis perditā deterrimis.
Egregium impietatis stabilimentum, novis
Quibusdam pietatem eradicans artibus.
Quotquot iam christiano tecti pallio
Isthūc ueniunt, non fidunt misericordia aut
Fauore meo, sed iudicio cum iudice
Contendere uolunt, allegantes congrui
Aut condigni meritum, à monachis uidelicet
Edocti, nouorum nominum inuentoribus.
Rarus mee adfert mortis huc fiduciam.
Ex quo Papatus colligitur industria
Quam nauat studiosè inferorum Principi.
PE? Disspereat Papatus cum propter plurima,
Tum quod se prædicat sumpsisse originem

EX

Q V A R T V S.

Ex me. Malim autem produxisse Cerberum, *
Quàm tale magister aduersans monstrum tibi.

CH. Non te accuso, nec partus est tuus, scio.

Huiusq; olim pœnas mendacij dabit.

Donemus interim, ut meo se uel tuo

Nomine, ne, qui sit agnoscatur protegat.

Tibi certe eius opera minuitur labor.

Nec atteruntur claues isthoc tempore

Frequenti apertione, omnibus euntibus

Iustissima ad inferos trusi sententia.

Non gentes iam duntaxat ut olim, sed & ij

Qui christiano censeri nomine uolunt,

Scita mei iudicij & processum nesciunt.

Quasi non denunciauerim clarissime,

Non solum rationem hîc reddendâ esse omnibus,

Sed & quæ sit satisfactio pro debitis.

Veniunt magnis quidem sed nihili sarcinis,

Et adulterino confisi numismate,

Quis debita nec soluunt nec possunt soluere.

PE. Demiror te Papatum posse perpeti

Ita diu in exterminum omnis rei sacræ?

Et ut perfundat tenebris omne hominum genus?

CH. At si tenes quæ olim dixi haud mirabere.

Quod non nunquam diu permanet iniquitas,

Non est fauor sed potius indignatio.

ACTVS

Sed ecce Lyochares uix tandem cum suis
Satana præcedente aduenit. Quisq; in suo
Sedeat loco, & causis horum animum aduortite.
Tibi statera Michaël aptata sit probe.
Tibi Paule in promptu scriptæ sint sententiæ,
Vt pellegas quum fuerit opus & iussero.

SCENA SECUNDA:

LYOCHARES, PRINCEPS, EPI-
SCOPVS, FRANCISCANVS,
MERCATOR.

VT dixi, iudex tribunal occupat,
Senatusq; omnis in suis sedet thronis.
PR. Heu uultu nos irato iudex afficit.
FR. Non nobis, sed huic hæretico iratus est,
Qui in extremis (ut ait) euomuit bona opera.
MER. Haud poenitet euomuisse. Et exitus dein
Docebit, cui nam Iudex iratus fiet.
FR. Tuã haud emerem salutem uiciosa nuce.
LY. Consistite in ordinem, & ut quisq; uocatus
erit, huc

Accedat, & pro se Satana respondeat.

FR. Miror Franciscum non adesse, cui meam
Cõmisi causam omnem. Hem deinceps qui uolet

Se

QVARTVS:

Se diuorum cōmendet cuiquam. PR. Ego mihi
Meos patronos arbitrabar in uia
Occursuros, at ubi sint neutrum conspicio.
EP. Meus illic sedet inter assessores, parum
De me (ut uidetur) sollicitus. FR. Certū est tamen
Franciscum ubi ubi etiam sit aduocari
Vt adsit. Ita ne me in iudicio deserat?

SCENA TERTIA.

LYOCHARES, CHRISTVS, PAVLVS,
SATANAS, MICHAEL, PRINCEPS
EPISCOPVS, FRANCISCANVS,
MERCATOR.

M Et uēde iudex, Adduxi hosce quattuor
Quos iussus sum. Quod uero ueni tar-
dius,

Non mihi sed illorum imputato sarcinis.

CH. Recte. Lubeto nunc fieri silentium.

LY. Audite. Silete & dicendi date copiam.

CH. Lege Paule decretum patris, quantum potes

Clare. PA. Ego Dominus Zebaoth & rerum
conditor.

Volo hominibus notum esse omnibus & singulis.
Quia primus homo transgresso quod praeceperā

ACTVS

Mandato, non se solum peccati reum
Fecit, sed simul omne suum uiciaui genus.
Statim ut mortis in hereditatem cesserit:
At erga humanum genus ego misericordia
Tactus, statui inde à detrimento tempore,
Perdita reparare in filio unico omnia,
Ut spe bona mihi mortales fiderent,
Ab intolerabili mortis tyrannide
Erepi, & translati in fauorem gratia.
Quia ergo, simul ac tempus uenit congruum,
Filius unigenitus mecum eadem sentiens,
Libenter opus ad definitum paruit,
Descenditq; è supremo cœli uertice
In uirginis uterum, similis mortalibus
Carne induta factus, sine peccato tamen.
Atq; dein uerbum mundo inculcauit palam,
Nimirum quæ suæ esset missionis &
Aduentus ratio & causa, donec omnium
Suos in humeros sumptis peccatis (mihi
Cunctorum hominum uti soluerentur debita)
Decurrentis guttas sudauit sanguinis,
Sedq; mihi uictinam obtulit placabilem,
Inter latrones morte probrosissima
In cruce moriēs. Quia mihi (inquā) isthuc paruit,
Placuit & æterno est sancitum foedere,

Q V I N T V S :

Vt summa rursus uestiatur gloria,
Cœli terrarumq; potestatem gerat,
Et absq; eius nutu nemo moueat manum;
Quod iusserit fiat sitq; ratum perpetim,
Quod ueluerit non fiat & sit irritum.
In eo solo omnis hominum consistat salus:
Nemo saluetur nisi in illius nomine.
Et omnia pro arbitratu disponat suo.
Conuertat, seruet, reprobet, damnet quem uelit.
Vita & mors ad uerbum iugiter obtemperent.
Decreui præterea, ut sit inuitabilis
Viuorum ac mortuorum iudex. Exigat
Factorum rationem à satrapis & regibus,
A cacodæmonibus, à tyrannis omnibus,
Ab infimis & summis. Et sententia
Quamcunq; aut ad uitam aut ad mortem dixerit,
Stent & mortales cum creatis omnibus.
Nec ulla prouocandi sit licentia:
Nolo ego damnare quem filius absoluerit.
Sed nec seruare uolo ille quem damnauerit:
Firmiter isthæc pro meritis decreui suis,
Hostes donec suos pedum conspexerit
Positos scabella suorum despectissima.
Actum in cœli arce, mei post mortem filij
Anno primo. CH, Iam autoritate cognita

ACTVS

Voca Lyochares singulatim quemlibet,
Vt solitam reddant rationem & respondeant.

LY. Accede Princeps primus ad subsellia,

Et de cunctis in uita acceptis à Deo,

De principatu, dignitate, honoribus,

Diuitijs atq; potestate atq; ceteris

In tota uita, rationem probabilem

Reddas, si modo cupis salutem consequi.

Tuaq; ratio ad decalogi spectet terminos.

PR. Vah mihi, primus uocor. Tu procede obsecro

Franciscane, & pro te & pro nobis omnibus.

FR. Nequaquam. PR. Non eo. Quintus Episcopus.

EP. Memento iam diplomatis & procedito.

SA. Vbi nunc pristina uestra est audacia & animus?

CH. Attrahe Lyochares ui reluctantem, neq;

Enim sponte iturus uidetur. LY. Huc eas.

SA. Iudex metuende, licet ne pauca proloqui?

CH. Licet. SAT. Quoniam ueteri dictum est sententia,

Qui baptizatus crediderit, saluabitur,

Qui uero non crediderit condemnabitur:

Ita ut in fide omnis iudicij discussio

Consistat. Frustra mihi uidetur calculus

In horum

QVINTVS

In horum accipiendis teri rationibus.

Mihiq; diurem iudicatam protrahi.

Quippe mihi constat horum credere neminem.

Quod facile non stupidus ex multis colligat.

Nec te isthuc iudex qui nosti omnia præterit.

Proinde postulo ne audiantur, sed mihi

Vt ante damnati addicantur protinus.

CH: Quid uos Satane respōdendum arbitramini.

Qui uos sibi causa indicta addici postulat?

PR. Quid, Nisi quod iniquum postulat, ut solet.

Calumniatur enim nos credere pernegans.

Quomodo non crederemus populi capita? Tam

Nos fidei articulos scimus quā qui maxime.

SA. Articulos fidei scire, non est credere.

Quare ne iudex audiantur postulo,

Sed mecum eant digna accepturi præmia:

EP. Non equidem tua moramur præmia. Nec tibi

Fidei orthodoxæ principes seruiimus,

Credentes, quidquid Romæ credunt optimi,

Penes quos soluendi ac ligandi copia est.

SA. Ligant sanè illi & soluant quidquid lubet

Modo sit sine præiudicio & iudici & mihi.

Præcipui Romæ sunt mei & mihi seruiunt.

Nec recte credunt, nec recte credere docent.

Quamobrem illorum isthic nil ualet autoritas.

ACTVS

FR. Quid ais Satana? Quamuis uincas mendacijs
Hos esse tuos, attamen haud uinces me, nisi
In perfectos te ius habere somnias.

Tua postulato, nec eo usq; impudentiae
Procedas, ut celestibus iniicias manum.

SA. Quos mihi perfectos aut coelestes obijcis?
Scio quos dicas. Qui mihi perfecte seruiunt.
Et eadem opera iungi uolunt celestibus.

Ex quorum corte etiam tu ades sanctissime.

Sed iudex, altercando laceramus diem:

Quin hos tubes iam nunc prandere apud inferos,
Mihiq; iudicatos addicis meos?

EP. Negamus nos esse huius, sed iudex tuos.

Quod nos probare posse non diffidimus

Ex sarcinis quas ferimus, quare quæsumus

Ne indicta causa aduersum nos pronuncies.

FR. Ferre potes Satana, iudex ut decernat, an
Causam nobis dicere liceat? SA. Et maxime:

Quandoquidem iudex uos esse meos perspicit.

CH. Lege decretū Paule. PA. Quoniam Satanas

Quod non credant, sibi indicta causa petit (reos

Addici, at contra illi se affirmant credere,

Idq; probaturos ex allatis sarcinis.

Placuit Christo atq; Apostolico senatui

Rei ut audiantur, & ratione reddita,

Quibus queant modis ut se credere probent.

Exp
Anc
Iniur
Data
FR.
Qui
Pecu
Illis u
Vt no
Nem
Is uer
Heus
nu
Ceter
Hos iu
Vt no
SA. N
Nec u
Iudici
Sed ian
SA. P
Na
Prom
Sed qu
EP. Isti
tite.

QVINTVS

*Expensis donec sarcinis appareat
Ancredant nec ne, ne queratur quis sibi*

Iniuriam fieri, sed iuris copia

Data, legitime subiaceant sententiæ.

FR. Recte isthuc habet. At porro Iudex quæsus

Quia unusquisq; nostrum patronos sibi (mus,

Peculiares ex diuis selegit, &

Illis uiuentes strenue seruiumus,

Vt nostram causam agerent isthuc uenientium,

Nempe hic Baptistâ habet & Mariâ matrē tuâ,

Is uero assessorem tuum Petrum Apostolum,

Heus quos tu habes? MER. Nullos. FR. Hem

nullos? Vah tibi.

Cæterum ego Franciscum elegi mihi unicum:

Hos iube nobis adsint, & huc iam prodeant,

Vt nostris in se meritis referant gratiam.

SA. Non uero admitto ullos patronos, nec alijs

Nec uobis, nec peregrinum istum morem sino

Iudicio huic introduci. PR. Te iudice.

Sed iam non abs te quærimus sententiam.

SA. Recte. At quid si ego uobis patrociner?

Nam haud parum

Promeritis in me uestris uobis debeo.

Sed quid opus multis? Decernat iudex & hoc.

EP. Isthuc ipsum petimus. CH. Animum huc aduoc

tit:

ACTVS

Lege decretū Paule. PA. Quia manifestū est factū
 Post mortem inter bonū et malū haud esse mediū.
 Sed rebus exempti humanis, aut impij aut
 Pij sunt. Nec pij patronis indigent,
 Quum illis sit exploratus iudicis fauor.
 Neq; piorum ullus patrocinator impio,
 Nec impius auditur causidicus pro impijs,
 Placuit Christo atq; Apostolico senatui, ut
 Reorum quisq; & stet pro se & respondeat.
 Quum hic ueritate non calliditate sit opus:
 SA. Et isthuc recte habet. LY. Te iam rationibus,
 Dandis para. Vos ceteri in uestrum locum
 Consistite seorsum donec uocemini.
 SA. Mihi, uideo, sunt explicandi codices:
 Negocium gliscit. MER. Recte ego fiduciam
 Patronorum euomui. LY. Tacete ceteri.
 Audis Princeps, rationes expedi cito.
 CH. Dic iam quid acceperis unquam in uita tua
 Et quomodo expenderis. PR. Acceptorum quidē
 Non magna est copia iudex, & quantum aestimo,
 Expensa uincet accepta omnia plurimum.
 CH. Quo pacto isthuc? PR. Si quid pro acceptis
 debui,
 Dissolui, missumq; tuus me uicarius
 Fecit, & operibus insuper ornaui bonis.
 Pro quibus ex condigno atq; congruo mihi

QVINTVS

Debetur merces, ut te mirer poscere
 Amerationem, & non magis de præmijs
 Mihi dandis cogitare. SA. Euge ut uirum decet.
 CH. Quid tu ais? Ecquando dissoluisti debitas
 Quo teste? Quo numismate? Quis uicarius
 Te missum fecit? PR. Oh Romanus Pontifex.
 Quasi nescias illum tuum esse uicarium?
 Is me etiam isthoc communijs diplomate,
 Per lege. CH. Non accipio. Nec ullus est mihi
 Qui præsens sum regoq; omnia uicarius.
 Est quod dixi olim, permultos fore, non modo
 Meos qui se uicarios mendaciter
 Sed & Christos essent dicturi perfide.
 An me puerum putasti, cui fieri satis
 Diplomatis uel bullis queat inanibus?
 Aliter reddas rationem oportet, & fidem
 Melioribus confirmes testimonijs.
 PR. Neq; scio neq; didici aliter, sed hæc satis
 Vel maximis pro debitis esse arbitror.
 Et opera isthæc omnem testificantur fidem.
 CH. Qui nescit nescietur. Quare nil agis.
 Recita tu ex codice omnia huius debita.
 SA. Per summas duntaxat capitū, an per singulas?
 CH. Præcipuas summas recita. SA. Scriptæ sunt
 Pro principatu, dignitate, honoribus, (probe.

ACTVS

Diuitijs atq; potestate, atq; ceteris
 Que externa ac interna accepit, mille attica
 Debet talenta. Quòd autem hæc cuncta nequiter
 Prodegit, & est abusus in superbiam,
 Non contra homines solum sed & aduersus Deū,
 Talentorum sanè tria debet millia
 Porro quod hostili te Christum & tuos manu
 Est persecutus, & pro unius sanguine
 Occisi, millia talentorum quindecim
 Debet. Præterea ex decalogo pro cæteris
 Et uerbis & factis, millia debet decem.
 Summarum summa, Viginti nouem facit
 Talentorum atticorum millia. Pro quibus
 Illum mihi iudex addici postulo,
 Donec soluat quadrantem etiam nouissimum.

CH. Tot tantaq; debita te soluisse prædicas? (bui

PR. Prædico. Diploma uide. Quin tantū haud de

SA. Non? Quia it inficias, perscrutetur sarcina

(iudex) quam tergo fert. CH. Fiat. Dissolue tu

Lyochares & scrutare. LY. Vah quàm fortiter

Est constricta. At nihil necessum est soluere.

SA. Qui sic? LY. Extra numerus omnis signa-
 tus est

CH. Lege ergo. LY. Summa summarum omnium
 quæ in hoc

Pera

QVINTVS

Per scripta sunt fasce, nouem & uiginti facit

Talentorum atticorum millia: His manu

Propria subscripsi conscientia principis

PR. Heu ueris uincor. SA. Iam iudex intelligis

Et hunc debere plurimum nec credere,

Nec esse soluendo, quid superest nisi ut mihi

Donec soluat dedatur? PR. At ego supplico

Iudex, nec ab hoc permotus aduersario

Sententiam præcipites. Diploma accipe.

Et si quid hoc non est solutum, plurimum

Mecum attuli bonorum operum & summa merita

Quibus solui potest, atq; probari fides.

SA. Erras homo, res non agitur hic diplomatis.

Sed qui bona egit est salutis particeps,

Qui mala uero æternis dabitur incendijs.

PR. Bona ergo nonne me fecisse perspicis?

Ex quibus & debita queant solui & perspici

Fides? SA. Nondum. PR. Næ tu calumniator ex

Profecto es, qui non uideas quæ uides bona.

SA. Impietatis hic non fidei uideo opera.

Et adulterino te fretum nomisinate.

PR. O hæreticorum singularis artifex,

Qui isthæc adulterina uoces atq; impia.

SA. Litis iudex nullus erit finis, nisi tua

Quid sentias dicatur iam sententia.

ACTVS

CH. Lege decretū Paule. PA. Quia reus ex sara
Et diplomate, cunctisq; quæ secum attulit, (cinis
Et debita se confidit posse soluere,
Fidemq; demonstrare argumentis suam,
Placuit Christo atq; apostolico senatui,
Vt debita ponderentur atq; sarcinæ,
Ipsusq; totus insigni cum aqualiculo,
Acquis utrinq; iam in statera lancibus.
Vt quanti ualeat cum suis intelligat:

SA. Placet sententia. PR. Neq; hercle mihi
displicet.

MIC. Huc ergo accedite. CH. Pone Michael sara-
cinam

Quam tergo huc gestauit, sui insciens mali,
Talentorum atticorum uiginti nouem

Millia scilicet. MIC. En sunt in lancium altera:

SA. Quid si meum etiā apponam iudex codicem?

CH. Appone. MIC. Vah uix hæc statera sustinet.

CH. Tu contra pone in alteram quidquid lubet:

PR. Diploma satis erit. MIC. Nondum. PR. Ad
dam plura, si

Opus fuerit. MIC. Adde. PR. Propria hæc sunt
bona opera.

MIC. Nondum satis, PR. Addam & quæ emi
aliena. MIC. Nil agis.

PR.

QVINTVS

PR. Mirū profecto negotium. Addā etiā hęc tria

Altaria, monasteriumq; diues, &

Vestes sacras, sat hęc superq; erunt, scio.

Sine. MIC. Nil trahunt. SA. Quin simul im-
ponis omnia

Quibus fidis, nec sic uincēs debita tamen.

PR. Scio te isthuc uelle. At ego te diruptum uelim
Sacella duo ponam, quę construxi affabre. (cij:

MIC. Frustra sunt PR. Miror quidnā hoc sit nego

SA. Tuū ego ingenium demiror prorsus plumbeū

Qui non expendas, quanto sanguis ciuium,

Euangelijq; causa & contemptus Dei,

Rapinaq; ex quibus construxisti omnia,

Istis cunctis tuis nugis potiora sint.

PR. Ne mea curato. Omnis mouendus est lapis.

Age, Missę restant & ieiunia & preces,

Et acquisita merita, quę addam deniq;

Vt dispereas quum me uicisse uideris.

Nunc sine uideam. MIC. Vide. Ne his proficis
quidem.

Paleę sunt aridę. PR. Ne rideas precor.

MIC. Profer alia si habes. PR. An quid sit reli-
quum haud scio.

Hei mihi. Sed sarcinas scrutabor penitus. Ob

Ponderis haud exigui ad huc indulgentias

ACTVS

Repperio. Hem nunc, uide. MIC. Tipulae sunt 7

PR. Hei mihi

Quam sum grauatus in his portandis sarcinis,

At eam quam tergo gestaui sensi leuem,

Isthic mirabilem ex perior catastrophem,

Ille apparent leuissime atq; nullius

Ponderis, at isthaec contra prorsus plumbea.

O ubi iam est Franciscanus animam qui suam

Pro me & pro debitis opposuit pignori.

SA. Quid tempus terimus? Quin & hunc imponimus?

CH. Michael, Lyochares, et tu una huc imponite.

MIC. En sic, LY. Papae. Plumbeus in nostra erat manu,

Sed aduersus debita uidetur plumeus.

PR. Heu heu, quam turpiter deceptus sum miser:

CH. Sat uisus est. Deturbator iam ex lance. Quid

Nunc? Credis? Aut quare solues debita?

SA. Obmutuit. CH. Ad sinistram hunc Lyochares loca.

Et alium accersere. LY. Heus tu, tibi dico Episcopo

Accede huc, atq; tuas rationes explica.

Tuamq; confirmes fidem quantum potes.

EP. Heu quam male ratio successit Principi.

Totus trepido. Vin tu pro me procedere?

FR.

QVINTVS

FR. Quin ego ad usq; pedes à uertice horreo.

Hinc isthuc, quòd patronis destituimur, &

In ignoto orbe uersamur apud iudicem.

Magno animo sis. Tumes egregie, & insula es

Episcopali insignitus præ Principe.

EP. Recte mones. ille prophanus quidam fuit,

Nec cognitus nec commendatus iudici.

LY. Quid consultas? CH. Et hunc Lyochares uè
attrahe.

LY. Ecce hoc tibi. Cur non accersitus uenis?

CH. Expone rationes. EP. Num me scis Chris-
ste, qui

Fuerim? CH. Scio. Tu temet quoq; saxo uè
scias.

EP. Episcopus sui præcipuus in grege.

SA. Id scilicet iudex quod inter oues lupus.

EP. Tace rabula. CH. Rationes inquam expone.
Dic

Quid debeas pro acceptis. EP. Quin potius ron-
gas,

Quid mihi pro meritis operibusq; debeas?

SA. Recte ita uiuam. CH. Dissolue primum quæ
mihi

Debes, tum ego resoluiam quæ tibi debeo.

EP. Nihil tibi quod sciam debeo. CH. Non mihi
placet

*Impugit i
alapam.*

ACTVS

Hæc ratio. Ergo ne mecum uis contendere?
 Recita tu ex codice quid isthic mihi debeat.
 Scio te accurate perscripsisse singula.
 SA. Vis ergo singula recitari? CH. Nil opus:
 Præcipuas summās, ut prius, recita. SA. Bene.
 Pro dignitate ecclesiastica, atq; pro
 Honoribus & potestate, & pro corpore
 Proq; anima, & pro donis utriq; præstitis,
 Proq; alijs externis internisq; omnibus
 Talenta mille debet attica. Porro, quod
 Pro acceptis nunquam gratias egit, sed in
 Superbiam abusus est, & contra te & tuos
 Verbis, factis & cogitationibus,
 Consilijs, cæde, hostiliq; animo insanijt,
 Papæq; uelut Deo seruiuit unico,
 Talentorum duodecim debet millia,
 Præterea, quod fuit scortator improbus,
 Et audax cunctæ transgressor legis Dei,
 Dolium & auariciæ prorsus inexplebile,
 Suosq; quod oneribus deglubit subditos,
 Et pro alijs decalogi transgressionibus,
 Talentorum decem debet millia. Dein
 Et pro innocentum plurimorum sanguine, &
 Quod inter Principes seuit discordias,
 Talentorum alia item debet millia decem,
 Summarum summa, triginta tria conficit

QVINTVS

Talentorum atticorum millia Ceterum ut
 Hæc uera cognoscantur, scrutetur uolo &
 Huius sarcina quam fert, à conscientia
 Tergo impositam. LX. Consentit & hac prorsus
 tuis

Satana rationibus. SA. Ecce. CH. Et tu te prædicas
 Nihil debere: EP. Non consueuimus homines
 Pro acceptis aut nostris pro iniquitatibus,
 Vnquam tam accurate rationem ponere,
 CH. Vt dicis, quare uos absorbent debita.
 EP. At quanquam tanta debeo, iste tamen tumor,
 Et insula biceps palliumq; & bona opera,
 Et cætera in meis allata sarcinis,
 Vel promaioribus facile facient satis:
 CH. Quia igitur & tu in hac opinione es, &
 Ist hac fretus peruenisti huc fiducia,
 Lata prius & te suscipiet sententia.
 Quare actutum omnes ad stateram pergite, &
 A tergo debitorum auferte sarcinam
 Et in alteram statera ponite lancium,
 Tuumq; si uis Satana appone codicem:
 SA. Volo uero maxime. Lites huiusmodi
 Quantum ego quidē existimo, celerrimè et optime
 Statera dirimuntur. MIC. Hic sunt debita.
 CH. Et illum quantus quantus est, in alteram

ACTVS

Cum meritis & operibus, & bicipiti infula
Cumq; supercilij arduis & aqualico,
Cumq; alijs quas secum apportauit sarcinis
Imponite. LY. Vah & hic in nostris plumbeus
Est manibus. EP. Nil profecto me imponi est
opus.

Facile uincant merita. SA. At impositus facilius
Vinces. Sinite nunc. MIC. Eiusdem prope ponderis

Musca esset imposita. EP. Hei mihi quam grauis
sunt

Debita, & aduersus ea collatus sum nihil.
In terris hercle magni habitus sum ponderis.
Nunquam hanc speraui fabula catastrophem:

SA. Id recte tu quidem & mea ex sententia,

LY. Oppido leues iam terra fert Episcopos

CH. Deijcite iam. Sat apparet quanti fiet.

Heus tu, iam perspicis quid nam mihi debeas.

Nec sis soluendo, quodq; in te prorsus tuam

Omnem, non in me, statueris fiduciam.

Quid tibi debeo? SA. Quam piscis mutus est
magis.

CH. Et hunc Lyochares ad sinistram colloca.

Et alium accersere. LY. Heus tu cucullate, huc ueni.

Operumq; tuorum da rationem iudici,

FR.

QVINTVS

FR. Vicit Satanas illorum neutrum credere:

Nec exoluisse peccatorum debita.

Scilicet imperfecti fuerunt, nec opera

Supererogationis habuerunt, quæ ego

Mihi per uiginti annos parauis sedulo.

Ibo igitur, facile ratio constabit mea.

Magno animo Iudex iudicium accepsi tuum?

SA. Imò etiam magno uentre. **FR. A.** Opera sciens bona,

Quis per multos annos haud segnem operã dedi:

Tibi diu noctuq; studiose seruiens

Ieiunando, orando, et uigilando plurimum.

Insuper et ab ouis abstinui atq; carnibus.

Interula quoq; propter te sum usus lanea:

Et sacrosanctum istum gestauis habitum, in mea

Probitatis iusticiæq; testimonium,

Et canabino me succinxi fune, ne

Mihicum prophanis conueniret quidpiam:

Præterea ex calceis fenestratis pedes

Prospexere, ut censeret mundus integre:

Quid castitatis memorem et obedientiæ,

Paupertatisq; munia perfectissima?

Omnis caute tactum fugi pecuniæ.

Mendicandoq; uictum quasiui meum. In

Summum ita perfectionis perueni gradum:

ACTVS

SA. Quantopere perfectus sis, hic testabitur
Codex, inq; tuo pendens tergo sarcina.

FR. Tace calumniator. Quare horum memor
Iudex, haud istius audies sycophantias,

Si quid criminis obijcere conabitur.

Quin potius mihi pro tanto in te studio, ut bona
Dignaqs; des premia cogitabis. SA. Te hercule

Virum iudico. CH. Ne tu planè imperitus es
Tractandarū hic rerū. Quid mihi opa tua occinis
Aut cur premia pro illis à me audes poscere?

Qua te fronte mihi seruiuisse prædicas?

Quis iussit facere opera, quæ commemoras bona

FR. Franciscus. CH. Francisco ergo, non in his
mihi

Seruiisti. Proinde ito & ab illo tuam

Poscit mercedem. Mihi pro acceptis iam, adeoqs;
Pro, ex lege aut contra factis rationem expedi.

FR. Atqui ea nulla existimo ratione digna, quæ
Francisci non expresse dicit regula.

CH. At ego contra existimo ratione digna, non
Quæ Franciscus aliquis, sed quæ iussit Deus.

FR. Istud equidem nostri magistri non docent.

Si quid tamen ad iussa Dei attinet, & illa me
Complexisse puto, & supererogasse plurima.

Vnde mihi merces ex condigno competit,

Aut

QVINTVS.

Aut si id forte minus, certe tamen ex congruo.

CH. Vide oculus farina sis, & quod tibi
Tanquam iusto iustorum poscas premia.
Quapropter ut hic tibi error excutiat, ex
Codice Satana cuncta huius prome debita.

SA. Ausculta tu per diligenter, ut tuis
Omnes perfectionis perdiscas gradus.
Primum pro corpore & anima & pro dotibus
Internis externisq;, sexcenta attica
Debet talenta. Porro quod hisce nequiter
Abusus est, & corpus robustum quidem,
Molliciei & ueternoso ocio dedit,
Animam autem uarijs imbuit impietatibus,
Duo millia & quadringenta talenta attica
Debet. Præterea quod pro concionibus
Verbo Dei impie & præfracte restitit,
Et contumeliose de illo locutus est,
Talentorum nouem debet millia. Dein
Quod produtione & consilijs uerbi duos
Interfici fecit præcones, quindecim
Talentorum millia debet. Sed quod fuit
Cynædus, & uerbis factisq; plurimis
Legem Dei transgressus est, millia decem
Talentorum debet. Sic omnis debui
Summarum summa est, atticorum millia

ACTVS

Septem trigintaq; talentorum. Et ne neget
Vide Lyochares quis numerus in sarcina
Signatus sit. LY. Tuo prorsus conuenit & hic.
SA. Ecce attulit hanc perfectionem nescius.
CH. Tantum debes. Pro quo tibi poscis premia?
FR. Rogas? Pro enumeratis ante operibus bonis.
CH. At ego solutionem tam pro debitis
Enumeratis plenā postulo. FR. Nunquā hercule
Tot me animaduerti contraxisse debita.
Sed inficiari nequeo, ita testimonijs
Oppressus sum uel mille à Conscientia:
Vt cunq; tamen habet res, ex his quæ attuli,
Hac præsertim sacrosancta ueste, omnia
Absolui diluiq; possunt, ut dein
Et mihi condigna debeantur premia:
SA: Quin in statera expendi iudex præcipis
Et debita huius & quæ opponit debitis.
CH. Sic fiet omnibus qui mecum litigant:
Vt se cognoscant nullius esse ponderis.
Proinde actutum uos stateræ debita,
Et contra hunc cum suis omnibus imponite.
Mic. Huc ergo Lyochares à dos so sarcinam
Istius trade. LY. Habes. CH. Iam & hunc cum
Cumq; cucullo alijsq; quibus fidit oibus (calceis
In alteram ponite. LY. Et hic ponderosus est.
SA. Tantū ne superos petat, haud contra debita.

QVINTVS.

MIC. Discedite iā. Pondus haberet maius culex.

Discedet operam dare rebus tam inanibus.

FR. Vah, illius quanta grauitas est sarcinæ.

Non æquam esse hanc staterā oportet, in qua ego

Cum tot bonis operibus tam uideor leuis.

In Papæ iudicio nihil est hac ueste, uel

Gravius uel dignius uel sanctius, & ea

Indutos omnes pro perfectis iudicat.

CH. Deturbatote murmurantem protinus

Et ad sinistram collocate. FR. Prius ego

Ruituram omnem cœli putassem fabricam,

Quàm mea opera, et præsertim hanc uestem ita nul-

Momenti & ponderis fore contra debita. (liis

SA. Concede huc aio uirorum perfectissime.

Et tecum si placet perpetuo ringere.

CH. Reliquū accerse Lyochares. LY. Heus Mer-

Et tu ad iudicis accede iam subsellia, (cator huc

Et pro uita tua rationes explica

MFR. Desiderate iudex. In terris ego

Verbi tui monitu meis pro debitis

Subduxi rationem, quam credo firmiter

Et hic & perpetuo tibi probarier.

Intelligens enim mea multa debita,

Et ex operibus iustificari neminem,

Inte solum omnem transtuli fiduciam.

Constat enim te ob peccatores missum à patre,

ACTVS

Nimirum ut illorum peccata solueres,
 Patriq; reconciliares in sanguine tuo,
 Nec ullum ita grande confluuisse debitum,
 Quod non in te tolli queat fiducia.
 Hoc missio, officium, mors & sanguis tuus,
 Victoria, regnumq; tuum atq; resurrectio,
 Testantur. Insuper Propheta & Apostoli
 In hoc uno ore omnes consentiunt, tuo in
 Nomine remissionem esse sitam debiti,
 Nec credentem in te condemnari quempiam.
 Credo igitur & me te soluisse debita,
 Tuâq; solius opera esse liberum
 Ab inferis, peccatis, morte atq; Satana.
 In cuius rei præclarum testimonium,
 Nullis stipatus huc perueni sarcinis,
 Neq; meis neq; alienis fretus operibus,
 Nec ullius causidici confusus opera.
 Magni duntaxat faciens misericordiam,
 Qua me suscepisti & conseruasti prior,
 Qua & me spero conseruatum iri perpetim.
 SA. Subdolos hic ludex est palpator. Te caue
 Decipiat. Eius tam recitabo debita,
 Tu quidquid debet, ut dissoluat præcipe.
 Nec ita phaleratis acquiescas uerbulis.
 MER. Num tu Satana accusabis electos Dei.
 Si me accusabis, accusabis iudicem,

QVINTVS:

Qui debita in sese mea cuncta transtulit.

SA. At ego constanter te electum esse pernego.

Qui plurimis seruiers iniquitatibus,

Pro quibus accusabo te, ut quod meritis feras.

MER. Vtrum sit uerius iudex pronunciet.

CH. Lege decretū Paule. PA. Quia reus pro de

Vnius Christi nititur fiducia, (bitis

Quòd scilicet illa suo soluerit sanguine,

Cui diuini uerbi consentit ueritas,

Placuit Christo atq; Apostolico senatui,

Ne debita eius conquirantur, nec aliquis

Vllo pro debito illum accusare audeat.

Qui contrà fecerit læsa habeatur reus

Maiestatìs, suæq; ferat audaciæ

Pœnas, quòd aduersus deliquit iudicem.

SA. Si non sophistis extreme malefecero

Regnum ruat meum. Nam illis dum operam dedi,

Ex retibus tum isthic meis elapsus est.

CH. Tu ad dexteram huc confiste. Lyochares iube

Fieri silentium. LY. Silete, attendite.

Summam ut iudex pronunciet sententiam.

CH. Quoniam Mercator hic credidit, & ita fide

Solutionem debitorum nactus est.

Placet mihi atq; Apostolico senatui

Vt iustus, in iustorum transeat locum, &

Patri mihiq; sit coheres perpetim. K

ACTVS

Et quoniam hi tres non credidere, nec fide
 Sua curârunt ut soluerentur debita,
 Sed in se & sua confisi, me contumelijs
 Meosq; infandis affecere iniurijs,
 Hostesq; se meos probârunt strenue, ut
 Ita quisq; eorum plus quàm unam animâ debeat,
 Placet mihi atq; Apostolico senatui,
 Vt impij in impiorum transeant locum,
 Inq; inferorum fundo condignas luant
 Impietatum suarum pœnas perpetim.
 Donec quadrantem etiam soluerint nouissimum.
 Dixi. Tu hunc Petre iustorum iunge cœtui.
 Tu (ut scis) Satana, tuos curato molliter.
 SA. Scilicet omnē in eos euomam ægritudinē hanc
 Quam mihi sophistarum mala peperit cohors.
 Venite nunc ut prandeamus, appetit
 Meridies. FR. Nos ab hac omnes sententia
 Forma optima modoq; prouocamus ad
 Patrem cœlestem. Quis ferat hanc iniuriam,
 Probi ut damnentur & seruetur improbus,
 Qui nullam unquam operibus operâ dedit bonis?
 SA. Oh, non uacat patri uos ut hodie audiat.
 Quare mecum. Cras si patri uidebitur,
 Latam contra uos retractet sententiam:

EPILOGVS.

Sic ibunt hi pœnas ad perpetuas sedes

76
QVINTVS.

Contrà cœlestium iungetur cœtui:
Vt utraq; doctrina suos habeat exilus.

CHORVS.

Papatus pereat dicite supplices,
Qui Christi cupitis cr:scere gloriam,
Nugis quam ille suis destruit impie,
Praue ut constituat suam.

Papatus pereat dicite supplices,
Longæuiq; senes & iuuenes simul,
Ne uos ille suis impietatibus,
Iram ad perpetuam inquinet.

Papatus pereat dicite supplices,
Quis cunq; est animus uiuere perpetim,
Ne uos præcipites in barathrum trahat,
Aut mortis capiat iugo:

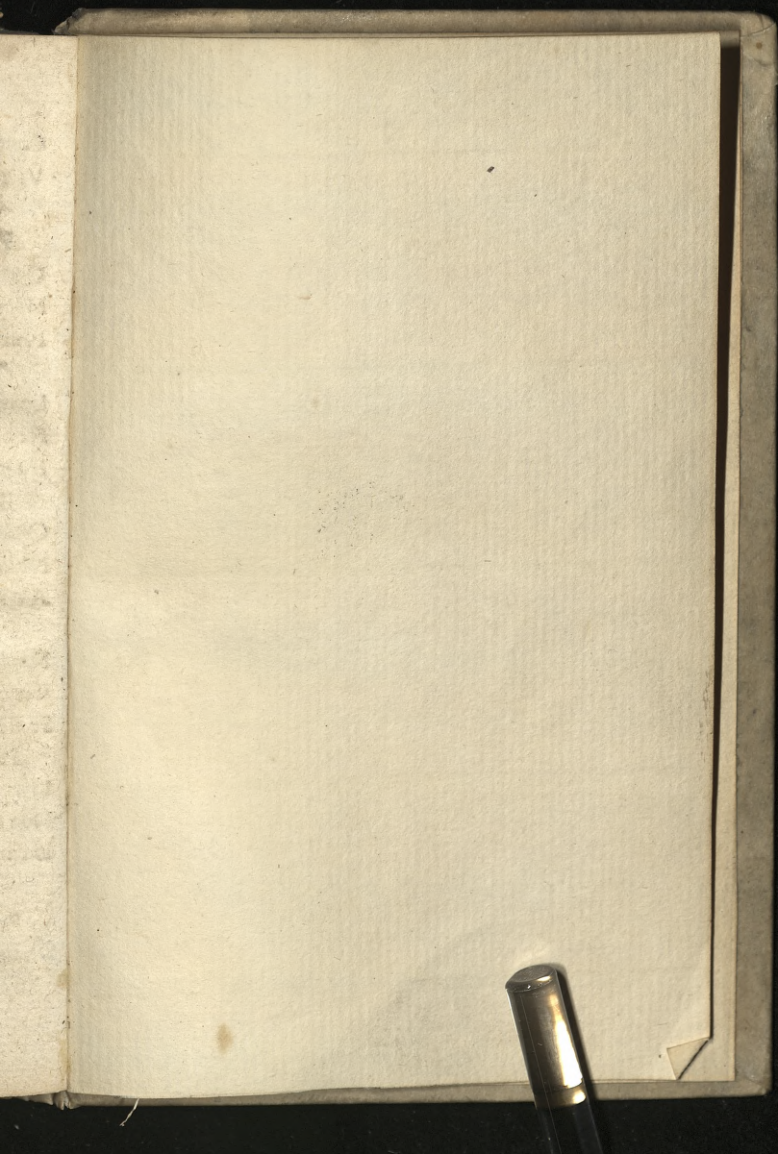
Papatus pereat diximus, impij &
Fundamenta quatit continuo throni
Cœlestis pater, ut præsidio suis
Se monstret fore iugiter.

Papatus cecidit, plaudite fortiter,
Iamq; Euangelij sidere ducimur,
Non incertæ salutis pectora gaudio
In cunctis fouet ubere.

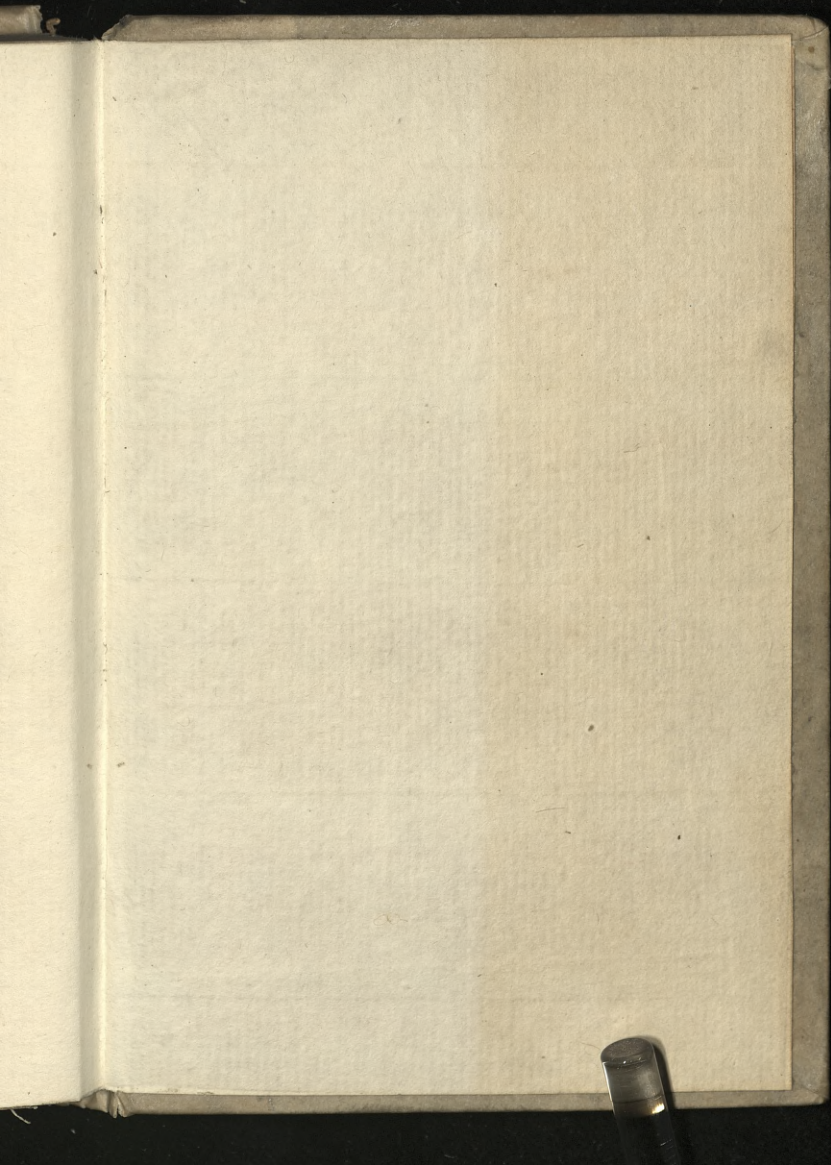
ΤΕΛΟΣ.

Primum carmen in Prologo sic legas, lector,
Si noua (quod aiunt) est canio gratissima:

BIBLIOTEKA KÓRNICKA

13930

A

NAOGEORGI MERCATOR.